

The background of the cover features a stylized, painterly illustration of a village scene. In the upper half, a large house with a steep, reddish-brown tiled roof and a tall chimney is visible. Below this, a dark blue rectangular box contains the title text. In the lower half, a grey car is parked on a light-colored road. Two figures, one in a dark coat and one in a lighter coat, are standing near the car. In the background, there are other buildings and a blue sky with white clouds.

**VZDELÁVACIA PRÍRUČKA
O OBCHODOVANÍ S ĽUĎMI
PRE PEDAGÓGOV A SOCIÁLNYCH
PRACOVNÍKOV**

/ÚVOD

V dnešnej dobe si mnohí ľudia myslia, že otroctvo je záležitosťou dávnej minulosti. Avšak obchodovanie s ľuďmi (OSL) alebo **novodobé otroctvo** existuje aj dnes a po obchode s drogami a zbraňami je tretím najvýnosnejším nelegálnym obchodom na svete. Ide tiež o najrýchlejšie rastúci globálny zločin. Organizované zločinecké skupiny zamerané na obchodovanie s ľuďmi zneužívajú najmä nedostatok informácií, nízke vzdelanie, zdravotné postihnutie alebo ťažkú sociálnu či ekonomickú situáciu obetí. Ľudia na základe vidiny lepšieho života, ponuky lákavej práce, preplatenia nákladov spojených s cestou do zahraničia často sami súhlasia s falošnými ponukami. Veľká hrozba takéhoto obchodu sa dotýka mladých žien, ktoré sú často lákané na romantický vzťah a následný pohodlný a bezproblémový život v zahraničí, prípadne na šťastný návrat domov s pekným zárobkom zo zahraničia. Podvedené mladé ženy, ktoré navyše kráčajú v ústrety svojim snom a lepšiemu životu, sa v cieľových krajinách stávajú novodobými otrokyňami. Problém obchodovania s ľuďmi neobchádza ani mužov, ktorí rovnako zlákaní atraktívnou ponukou práce v zahraničí končia vykorisťovaní ako obeť nútenej práce.

Cieľom príručky je predstaviť mladým ľuďom problematiku tohto závažného a rastúceho fenoménu. Žiaci a študenti získajú základné vedomosti o tom, čo je to obchodovanie s ľuďmi, kto sú obeť obchodovania, kto sú obchodníci a to aj prostredníctvom prípadových štúdií, ktoré sú súčasťou tejto príručky. Príručka obsahuje aj dôležité informácie pred vycestovaním do za-

hraničia, čím sa snaží predchádzať rizikám, ktoré sa s vycestovaním spájajú.

Slovenská katolícka charita (SKCH) začala s projektom STOP obchodovaniu s ľuďmi v roku 2008. V rámci neho pomáha obetiam obchodovania s ich reintegráciou do spoločnosti poskytovaním komplexnej aj dlhodobej starostlivosti. Taktiež sa snaží, aby nové obeť nepribúdali a to prostredníctvom celoslovenských osvetových kampaní (napr. GIFT box Slovakia - Ľudia nie sú na predaj) a preventívnych aktivít u zraniteľných skupín ako sú detské a reedukačné domovy, útulky či zariadenia pre žiadateľov o azyl. Cieľom týchto návštev a kontaktu s rizikovými skupinami je tiež aktívne vyhľadávanie obetí obchodovania s následnou ponukou pomoci. Projekt je od začiatku financovaný Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky.

Kampaň **Dve malé dievčatá**, ktorej ako súčasť táto príručka vznikla, charita spustila v roku 2014 v snahe rozšíriť ju medzi ohrozené skupiny a osloviť čo najväčší počet mladých ľudí.

Hlavným prvkom kampane je trojminútový animovaný film, ktorý sa zameriava na obchodovanie s ľuďmi za účelom sexuálneho vykorisťovania. Kampaň je zacielená hlavne na mladé ženy, ktoré varuje pred možnými rizikami cestovania do zahraničia. Zvolená forma vzdelávania názorne a zaujímavo približuje problematiku obchodovania s ľuďmi, zároveň poskytuje priestor na diskusiu.

Film „Dve malé dievčatá“ prináša pravdivý príbeh dvoch dievčat, Jany a Márie, ktoré padli do rúk obchodníkov s ľuďmi. Vo filme sú zobrazené dva najtypickejšie spôsoby akými rafinova-

ní obchodníci lákajú svoje potenciálne obeť. Zameriava sa na vykorisťovanie na prostitúciu. Film poukazuje na to, že nezáleží na prostredí z ktorého človek pochádza, nebezpečenstvo obchodovania s ľuďmi sa môže týkať každého z nás. Obe dievčatá si iba želali, aby sa splnili ich sny a túžby po lepšom živote. Po vylákaní do zahraničia boli Jana a Mária prinútené stať sa prostitútkami. Máriu bratranec predal do erotického klubu a Janu priateľ, do ktorého sa zalúbila, predal pasákovi. Sen o krásnej budúcnosti sa tak dievčatám premenil na nočnú moru.

Vzdelávacia príručka má slúžiť učiteľom a sociálnym pracovníkom ako praktická pomôcka, hlbšie oboznámiť s problematikou a umožniť prácu s témou na vyučovacej hodine. Obsahuje tiež niekoľko hier a aktivít a na záver ukážku modelovej hodiny s priestorom pre vlastné poznámky.

Odporúčaná motivačná aktivita pre žiakov na úvod – č. 1
„Telo ako tovar“ (od 10 rokov) – aktivity nájdete v závere príručky.

Čo nájdete v príručke?

Čo je to obchodovanie s ľuďmi.....	4
Kto sú obeť obchodovania s ľuďmi.....	14
Kto sú obchodníci s ľuďmi a ako pracujú.....	16
Aké faktory prispievajú k existencii zločinu OSL.....	20
Aké sú formy obchodovania s ľuďmi.....	22
Na čo si treba dať pozor pred vycestovaním.....	34
Čo môžeš robiť proti obchodovaniu s ľuďmi ty.....	40
Prílohy.....	42

K obchodovaniu s ľuďmi dochádza vtedy, keď je osoba zlákaná alebo prepravená z miesta, kde žije, na iné miesto použitím násilia alebo podvodu na účel **vykorisťovania**. Ide o prepravu, pri ktorej nemusí dôjsť k prekročeniu hraníc štátu.

Vykorisťovať znamená získavať osoh na úkor druhého, k čomu obchodníci neváhajú použiť nelegálne donucovacie prostriedky.

Obchodovanie s ľuďmi je jedno z najhorších porušení ľudských práv.

Definícia obchodovania s ľuďmi v súlade s Palerským protokolom obsahuje tri vzájomne prepojené prvky, ktoré charakterizujú mechanizmus obchodovania s ľuďmi:

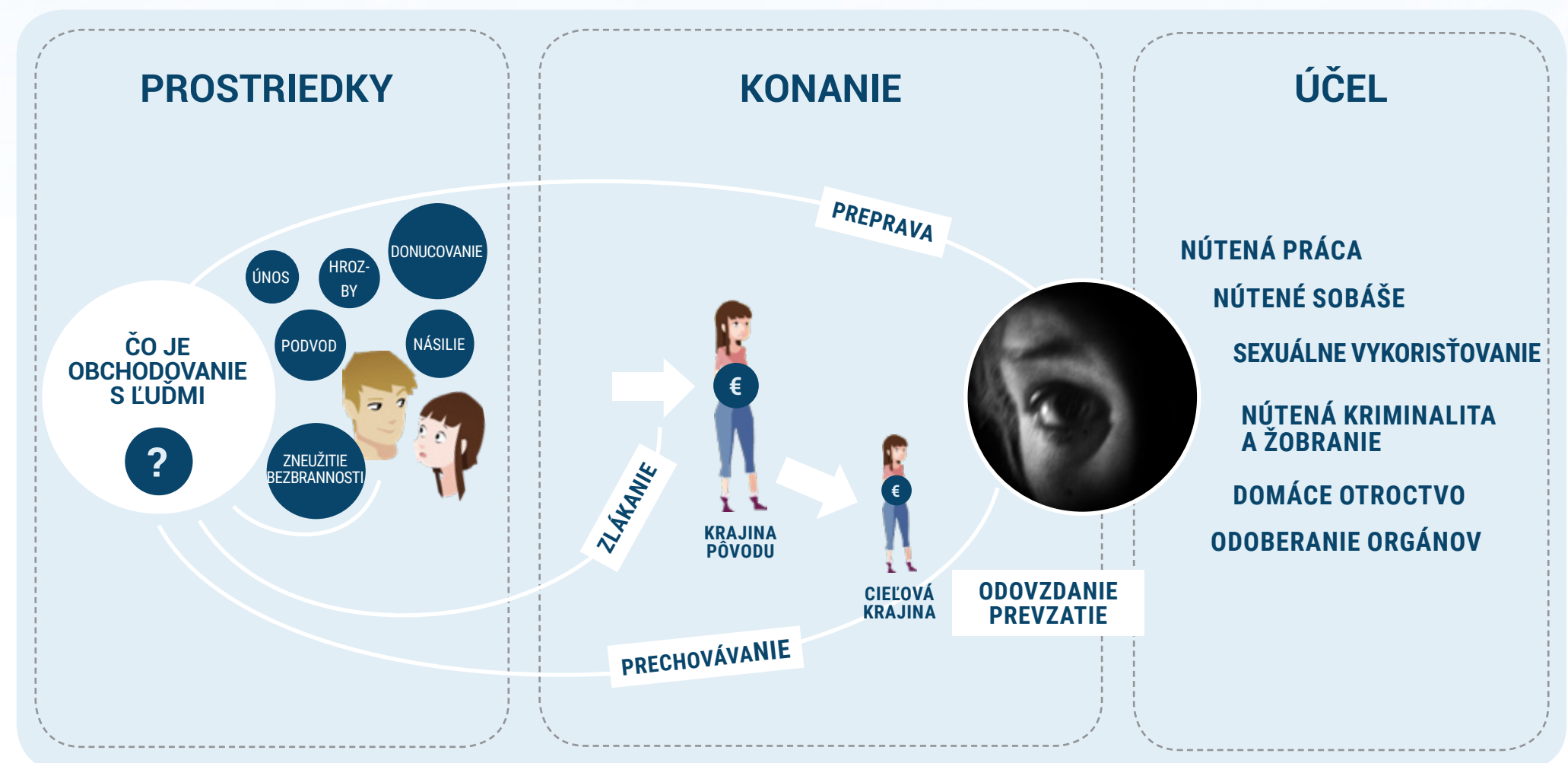
- **KONANIE** – zlákanie alebo verbovanie, preprava, prechovávanie, odovzdanie alebo prevzatie ľudí
- **PROSTRIEDKY** – zastráňovanie, použitie násilia alebo iných foriem donucovania, podvod, únos, obmedzovanie osobnej slobody, zneužitie bezbrannosti alebo zraniteľného postavenia
- **ÚČEL** – prostitúcia alebo iná forma sexuálneho vykorisťovania vrátane pornografie, nútená práca vrátane žobrania, otroctvo alebo praktiky podobné otroctvu, nútený sobáš, zneužívanie na páchanie trestnej činnosti, odoberanie orgánov a iné formy vykorisťovania

Problematiku obchodovania s ľuďmi na medzinárodnej úrovni špeciálne upravuje a definuje Protokol o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, osobitne so ženami a deťmi (tzv. Palerský protokol), ktorý dopĺňa Dohovor OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu. Bol podpísaný v Palerme v roku 2000 aj Slovenskou republikou.

/ČO JE TO OBCHODOVANIE S ĽUĎMI?

ZLÁKANIE ALEBO PREPRAVA – PODVODOM ALEBO S POUŽITÍM NÁSILIA – NA ÚČEL VYKORISŤOVANIA

Odporúčaná aktivita pre žiakov č. 2
„Čo? – Ako? – Načo?“ (od 12 rokov)

ROZDIEL MEDZI OBCHODOVANÍM S ĽUĎMI A PREVÁDZAČSTVOM

Obchodovanie s ľuďmi sa líši od prevádzania ľudí. Prevádzachstvo je trestný čin, ktorého cieľom je nedovolená cezhraničná preprava za účelom získania finančného alebo iného prospechu. Človek však vyhľadáva služby prevádzachča dobrovoľne a za poplatok. Napríklad môže zaplatiť majiteľovi lode alebo kamióna za tajnú prepravu cez hranice. Po príchode do cieľovej krajiny je prevádzachaná osoba zvyčajne voľná.

Na rozdiel od prevádzachstva cieľom obchodovania s ľuďmi je vykorisťovanie obete. Človek, ktorý sa stane obeťou obchodovania s ľuďmi nie je po príchode do cieľovej krajiny voľný a je donútený pracovať pre obchodníka, ktorý z toho má zisk. Zločin obchodovania s ľuďmi môže, ale nemusí byť spojený s prekročením hraníc a môže k nemu dochádzať aj vo vnútri štátu.

Stáva sa však, že ilegálni migranti neraz skončia v rukách obchodníkov s ľuďmi, a preto je niekedy zložitý nájsť rozdiel medzi obooma trestnými činmi.

Soňa

Soňa bola pozvaná do Spojených štátov rodinnými známymi, ktorí jej povedali, že môže pre nich pracovať v domácnosti a oni jej budú platiť 100 dolárov na týždeň. Vy-
bavili jej falošné doklady a Soňa odišla do Ameriky s jej novým zamestnávateľom. Vedela, že to nie je legálne, ale potrebovala peniaze, a preto podstúpila riziko.

Išlo v tomto prípade o prevádzachstvo alebo obchodovanie s ľuďmi?
Bolo to prevádzachstvo. Soňa odišla dobrovoľne a s vedomím, že vstupuje do Spojených štátov nelegálne.

Po príchode do USA bola Soňa držaná v izolácii, jej miesto na spanie bolo v pivnici a nesmela o tom nikomu povedať pod hrozbou, že ju udajú na migračnom úrade. Za prácu nedostala nikdy zaplatené a nemala nikoho, na koho by sa mohla obrátiť.

Išlo o prevádzachstvo alebo obchodovanie s ľuďmi?

V tomto prípade mala Soňa zakázané opustiť dom. Bola zastrašovaná vyhostením, ak by sa pokúsila s niekým hovoriť a nútená do nedobrovoľnej služby. Soňa sa stala obeťou obchodovania.

\$ 150 000 000 000

sú odhadované ročné zisky z tejto trestnej činnosti

Vzhľadom na skrytú a ilegálnu povahu zločinu obchodovania s ľuďmi, je zhromažďovanie štatistických údajov o rozsahu problému veľmi komplikované.

(podľa ILO = Medzinárodná organizácia práce)

cca 40 300 000 ľudí

vo svete trpí v rôznych formách obchodovania s ľuďmi

1/4 TVORIA DETSKÉ OBETE

71 %
všetkých obchodovaných osôb tvoria ŽENY

NAJRÝCHLEJŠIE RASTÚCI GLOBÁLNY ZLOČIN NA SVETE

z ktorých väčšina je vykorisťovaná na prostitúciu.

NAJVÄČŠÍ ZDROJ PRÍJMOV PRE ORGANIZOVANÝ ZLOČIN

V krajinách Afriky a Ázie sa najčastejšie vyskytujú prípady zneužívania na nútenú prácu.

V Európe a Amerike prevažujú prípady sexuálneho vykorisťovania.

Odporúčaná aktivita pre žiakov č. 3
„Kvíz Áno – Nie“ (od 12 rokov)

FAKTY O OBCHODOVANÍ S ĽUĎMI

DEVÄŤ MÝTOV O OBCHODOVANÍ S ĽUĎMI

1

OTROCTVO NEEXISTUJE, ZANIKLO V MINULOSTI.

FAKT: Moderné otroctvo existuje aj v 21. storočí. Určite ste už počuli o obchode s čiernymi otrokmi spútanými v reťaziach a prevázanými z Afriky v podpalubiach otrokárskeho lodí do Holandska či Severnej Ameriky v 17. storočí. Niektorí z nás však možno nevedia, že otroctvo existuje ešte aj dnes. Novodobé otroctvo, moderné otroctvo alebo obchodovanie s ľuďmi sú termíny, ktoré sa používajú na označenie zločinu vykorisťovania osôb na účel nútenej práce alebo prostitúcie.

2

OBCHODOVANIE S ĽUĎMI SA VŽDY SPÁJA S PREKROČENÍM HRANÍC.

FAKT: Obchodovanie s ľuďmi nemusí zahŕňať prekročenie hraníc. Človek sa môže stať obeťou obchodovania tak na Slovensku ako aj v zahraničí, bez ohľadu na to či ide o občana Slovenska, občana Európskej únie alebo príslušníka cudzieho štátu.

3

OBCHODOVANIE S ĽUĎMI SA NEVYSKYTUJE NA SLOVENSKU. STÁVA SA TO LEN V INÝCH KRAJINÁCH.

FAKT: Obchodovanie s ľuďmi existuje v každej krajine, vrátane Slovenska. Vyskytuje sa celoštátne – v mestách, na predmestiach, na vidieku – a možno aj v tvom blízkom okolí.

4

OBCHODOVANIE S ĽUĎMI A PREVÁDZAČSTVO JE TO ISTÉ.

FAKT: Obchodovanie s ľuďmi nie je to isté čo prevádzáčstvo. Cieľom obchodovania s ľuďmi je vykorisťovanie, pričom nemusí dôjsť k prekročeniu hraníc. Cieľom prevádzáčstva je nelegálna cezhraničná preprava za účelom získania finančného alebo iného prospechu. Prevádzáčstvo sa môže zmeniť na obchodovanie s ľuďmi ak prevádzáč používa násilie, podvod, nátlak alebo hrozbu aby držal osobu proti jej vôli na účely pracovného alebo sexuálneho vykorisťovania.

Viac v kap. „Rozdiel medzi obchodovaním s ľuďmi a prevádzáčstvom“ (s. 6).

5

OBCHODNÍCI S ĽUĎMI SÚ CUDZINCI, KTORÍ VERBUJÚ OBETE.

FAKT: Nábor väčšinou vykonávajú občania rovnakej krajiny, z akej pochádza obeť. Títo obchodníci sú napojení na organizovanú sieť v zahraničí.

6

OBCHODOVANIE S ĽUĎMI MÁ FORMU IBA SEXUÁLNEHO VYKORISŤOVANIA.

FAKT: Najčastejšie sa hovorí o nútenej prostitúcii, avšak inou tiež závažnou formou obchodovania s ľuďmi je nútená práca, ktorá v súčasnosti obzvlášť narastá. Obete pracujú na stavbách, v masážnych salónoch, hoteloch alebo slúžia v domácnosti. Medzi ďalšie typy obchodovania s ľuďmi, kde takisto dochádza k vykorisťovaniu, čiže využívaniu inej osoby, patria nútené sobáše, domáce otroctvo, zneužívanie osôb na páchanie kriminality, nútené žobranie a aj odoberanie orgánov.

Viac v kap. „Aké sú formy obchodovania s ľuďmi“ (s. 22).

7

OBEŤAMI OBCHODOVANIA S ĽUĎMI SA STÁVAJÚ IBA OSOBY BEZ VZDELANIA, BEZ PEŇAZÍ, OSOBY Z INÝCH ŠTÁTOV ALEBO RÓMOVIA. TENTO FENOMÉN SA TÝKA IBA ŽIEN.

FAKT: Obeťami obchodovania môžu byť ľudia akejkoľvek národnosti, rasy, pohlavia aj veku: deti, mládež, ženy, muži, utečenci, občania Slovenskej Republiky, občania Európskej únie ako aj občania tretích krajín z akejkoľvek sociálno-ekonomickej vrstvy.

Muži, chlapci a dievčatá sú predávaní na nútenú prácu aj prostitúciu. Na poskytovanie sexuálnych služieb zneužívajú obchodníci najčastejšie ženy a deti, no niektoré odhady hovoria, že až 20% obetí sexuálneho vykorisťovania sú muži.

8

POZNÁVACÍM ZNAKOM OBCHODOVANIA S ĽUĎMI (AKO TRESTNÉHO ČINU) JE POUŽITIE FYZICKÉHO NÁSILIA NA OBETI.

FAKT: Právna definícia obchodovania s ľuďmi nevyžaduje fyzické obmedzenie, násilie alebo telesné ublíženie. Psychologické nástroje ovládania ako sú hrozby, vyhrážky, ponižovanie, manipulácia sú dostačujúcimi prvkami tohto zločinu. V mnohých prípadoch obchodníci používajú kombináciu priameho násillia a psychického týrania.

9

VŠETKY OBETE OBCHODOVANIA S ĽUĎMI SA POKÚSIA VYHĽAĎAŤ POMOC, KEĎ SÚ NA VEREJNOSTI.

FAKT: Obchodovanie s ľuďmi je tzv. skrytý zločin. Obete sa zvyčajne boja hľadať pomoc. Sú donútené podriaďovať sa obchodníkovi, ktorý používa na ich kontrolu fyzické a psychické násilie, hrozby a vyhrážky. Nemajú prístup k dokladom ani žiadne peniaze a majú strach, že po úteku by sa obchodníci pomstili im alebo ich rodine.

SITUÁCIA NA SLOVENSKU

Obchodovanie s ľuďmi sa nevyhýba ani Slovenskej republike. Slovensko je považované prevažne za zdrojovú krajinu, čiže krajinu z ktorej obeť obchodovania s ľuďmi pochádzajú, ale vo zvýšenej miere už aj krajinou cieľovou. Zdrojovou krajinou je SR najmä pre Spolkovú republiku Nemecko (ďalej len „Nemecko“) a Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska (ďalej len „Veľká Británia“), ako aj ďalšie krajiny prevažne západnej Európy: Švajčiarsko, Rakúsko, Švédsko, Taliansko a Holandsko.

Čo sa týka identifikovaných obetí za r. 2018 ich významná väčšina boli občania SR naborovaní na území SR páchatelmi, ktorí boli taktiež takmer

výlučne občanmi SR. V rámci štatistík prevláda viac identifikovaných obetí ženského pohlavia, z čoho až tretinu tvoria deti. Hoci je veľmi pravdepodobné, že SR by mohla byť aj jednou z tranzitných krajín pre obeť, neexistujú oficiálne štatistické údaje k zachyteným obetiam pochádzajúcim z tretích krajín, ktoré by potvrdzovali tranzit obetí cez SR do iných cieľových krajín. Na území SR dochádza podľa aktuálne dostupných štatistík k vykorisťovaniu tretiny všetkých identifikovaných obetí, ktoré boli predovšetkým obeťami sexuálneho vykorisťovania a núteného sobáša, čo predstavuje ďalší nárast v porovnaní s predošlým obdobím, sledovaným oficiálnymi štatistikami za roky predchádzajúce roku

2018. Vo všeobecnosti je možné konštatovať, že ohľadom účelu vykorisťovania zostáva na vedúcej pozícii OSĽ sexuálne vykorisťovanie, ktoré sa vyskytuje takmer výlučne u ženských obetí, z toho tretinu tvoria detské obeť. V r. 2018 nebola sexuálne vykorisťovaná žiadna mužská obeť. Za účelom núteného sobáša boli v r. 2018 vykorisťované výlučne ženské obeť a s výnimkou jedného prípadu išlo o detské obeť. Je možné pozorovať mierny nárast vykorisťovania ženských obetí za účelom núteného žobrania. Pri vykorisťovaní mužských obetí prevláda nútené žobranie a pracovné vykorisťovanie. Počet identifikovaných obetí v r. 2018 oproti roku 2017 poklesol takmer o tretinu. Z hľadiska poskytovania

pomoci obetiam zo špecializovaného programu však už štvrtý rok prevládajú muži, ktorí sa zdajú byť zraniteľnou skupinou obetí.

Pri štatistikách však je potrebné brať do úvahy, že majú úplne inú výpovednú hodnotu ako realita. Sú v nich obsiahnuté iba tie prípady, ktoré vyšetruje polícia. Tých je však v porovnaní so skutočnosťou len niekoľko desiatok. Odborníci hovoria, že až 60% všetkých obetí obchodovania s ľuďmi sú Rómovia. Ich príbehy sú viac-menej podobné. Bieda, v ktorej žijú, vidina zbohatnutia i snaha si aspoň trochu prilepšiť, to sú dôvody, ktoré ich ženú do neznáma a nútia veriť aj neznámym ľuďom. Aj keď veľmi často sú to obchodníci priamo z komunity, či dokonca rodinní príslušníci.

PRACOVNÉ VYKORISŤOVANIE MIGRANTOV NA SLOVENSKU

Foto: www.pexels.com

Pracovné vykorisťovanie môže mať rôzne formy, od porušenia pracovných práv, ako je neexistencia pracovnej zmluvy alebo extrémne dlhý pracovný čas, až po veľmi závažné, ako je otroctvo. Cudzinci sú voči pracovnému vykorisťovaniu oveľa zraniteľnejší, pretože ich povolenie na pobyt je často viazané na to, či majú prácu. K zraniteľnosti taktiež môže prispievať extrémna chudoba v krajine ich pôvodu a zodpovednosť za rodinu. Niektorí zamestnávateľia ich situáciu zneužívajú. Neznalosť jazyka, neovládanie miestnych právnych noriem alebo nedostatok informácií o tom, kam sa obrátiť o pomoc, zvyšuje riziko vykorisťovania. Keďže cudzinci nemajú dôveru ani v štátne inštitúcie, boja sa svoju situáciu nahlásiť a pri odhalení následne vypovedať. Pracovné vykorisťovanie sa týka najmä nízkokvalifikovaných pozícií v rôznych hospodárskych odvetviach. Obete pochádzajú prevažne z Ukrajiny a z Balkánskych krajín ako je Srbsko, Moldavsko, ale aj z Číny či Vietnamu.

Kontrolu na pracoviskách vykonáva Národný inšpektorát práce v súčinnosti s Policajným zborom. Kontroly podnikateľských subjektov

Skutočný prípad

V roku 2020 Liga za ľudské práva upozornila na prípad, ktorý vykazoval znaky obchodovania s ľuďmi. Išlo o 45 mužov, ktorí v priemyselnej hale vyrábali cigarety bez ochranných známk. Týchto mužov pochádzajúcich hlavne z Moldavska a Ukrajiny však polícia začala stíhať za porušenie zákona o štátnych technických opatreniach. Vypovedali, že na Slovensko sa dostali po náboře cez internet na základe klamstva. Bola im sľúbená vysoká mzda, no žiadnu výplatu nedostali a okrem toho im odobrali pasy aj mobily pod rôznymi zámienkami. Boli zadržávaní vo výrobnnej hale a mnohí ani nevedeli, v akej krajine sa nachádzajú. Podľa informácií Ligy boli cudzinci nakoniec vyhostení z krajiny.

sú zamerané na odhaľovanie prípadov nelegálneho zamestnávania a nelegálneho pobytu štátnych príslušníkov tretích krajín, no pri výkone kontroly sú inšpektori práce povinní všimnúť si aj znaky obchodovania s ľuďmi s cieľom identifikácie obetí.

Národný inšpektorát práce SR vyšetruje podmienky na pracovisku na základe podnetu, ktorý je možné poslať prostredníctvom www.ip.gov.sk

LEGISLATÍVNY RÁMEC

„Pracovné vykorisťovanie“ označuje pracovné situácie, ktoré sa značne odlišujú od štandardných – spravodlivých a primeraných – pracovných podmienok. Tie sú vymedzené právnymi predpismi v oblasti pracovného práva a inými právnymi predpismi týkajúcimi sa najmä odmeňovania, pracovného času, dovolenky, bezpečnosti a ochrany zdravia, ako aj slušného a dôstojného zaobchádzania s pracovníkmi. (podľa FRA - Fundamental Rights Agency = Agen-túra Európskej únie pre základné práva).

Slovenská legislatíva koncept „pracovného vykorisťovania“ ako takého nepozná. Problém pracovného vykorisťovania migrantov sa na Slovensku rieši primárne ako problém nelegálnej práce. Dôsledkom toho je, že sa skúma zákonnosť pracovného vzťahu, či je tam pracovná zmluva, pracovné povolenie či povolenie na pobyt, ale už sa neskúmajú podmienky práce migranta. Pracovnú zmluvu pritom zamestnávateľ často zabezpečí, hoci len „naoko“ pre účely kontroly a následne ju porušuje. Ak niečo nie je v súlade so zákonom, migrant je vnímaný ako páchatel, nie ako obeť, napriek tomu, že pracuje vo vykorisťujúcich podmienkach. Ak vôbec dochádza k sankciám, pre zamestnávateľov je často jednoduchšie zaplatiť pokutu, ktorá nie je vysoká, než zamestnávať legálne a v súlade so zákonom.

Foto: www.pexels.com

Aké podoby môže mať **pracovné vykorisťovanie**? (viaceré odpovede sú správne)

- A. Extrémne dlhý pracovný čas
- B. Strhávanie neúmerne veľkého podielu zo mzdy na nejasné účely
- C. Neexistencia riadnej pracovnej zmluvy
- D. Nedostupnosť automatu na kávu a iné nápoje na pracovisku
- E. Extrémne nízka mzda (pod hranicou zákonom stanovenej minimálnej mzdy)
- F. Obmedzovanie osobnej slobody na pracovisku
- G. Odobratie dokladov a vyhrážanie
- H. Absencia zvýšenia platu po viac ako 5 rokoch práce na tej istej pozícii

NESPRÁVNE ODPOVEDE: „D“ a „H“
Všetky ostatné môžu byť súčasťou prípadu pracovného vykorisťovania, pričom sa často kombinujú.

/KTO SÚ OBETE OBCHODOVANIA S ĽUĎMI?

Človek sa môže stať obeťou obchodovania s ľuďmi rôznymi spôsobmi, napríklad vtedy, keď prijme na prvý pohľad výhodnú ponuku práce v zahraničí. U žien môže ísť o prácu čašníčky, barmanky, modelky, predavačky, chyžnej v hoteli, upratovačky, au-pair, opatrovatelky chorých alebo starých ľudí. Muži sú najčastejšie zlákaní na prácu na stavbách či farmách. Prácu zaisťuje agentúra alebo niekto z ich blízkeho okolia (kamarát, partner, rodinný príslušník, známy). Takíto sprostredkovatelia väčšinou človeku sľúbia, že zabezpečia víza, letenku alebo iný spôsob dopravy, ubytovanie, čiže všetko čo je spojené s vycestovaním. K uzavretiu pracovnej zmluvy však napokon buď vôbec nedôjde alebo osoba podpíše zmluvu, ktorej nerozumie. Po príchode do cudzej krajiny je človek zrazu prinútený vykonávať úplne inú prácu ako bolo dohodnuté. Páchateľ zvyčajne odoberie osobe doklady, napríklad pod zámienkou vybavenia bankového účtu alebo pracovného povolenia. Obeť má zrazu obmedzenú osobnú slobodu, nezriedka ju väznia s minimálnym prisunom jedla. Musí pracovať dlhé hodiny bez možnosti odpočinku a za prácu nedostáva žiadnu alebo len veľmi malú mzdu. Bitky, vyhrážky a psychické násilie sú

na dennom poriadku. Mladé ženy a niekedy aj deti sú zamknuté v bytoch a nevestincoch na niekoľko týždňov alebo mesiacov, omámené, terorizované a opakovane znásilňované. Veľké percento z nich skončí pri nútenej prostitúcii na ulici alebo v erotickom klube.

Najľahšou korisťou a teda najohrozenejšou skupinou pre obchodníkov s ľuďmi sú mladí ľudia opúšťajúci detský domov a reedukačné zariadenia, dlhodobó nezamestnaní, nízko kvalifikovaní, hendikepovaní, mladé ženy a Rómovia.

Obchodovanie s ľuďmi má na obeť devastácie účinky. Znášanie fyzického a psychického zneužívania, hrozieb a vyhrážok spôsobuje obetiam vážne následky. Z psychických je to najčastejšie **posttraumatická stresová porucha**, ktorá sa prejavuje napríklad tým, že sa vracajú traumatické zážitky a spomienky na prežité hrôzy, objavujú sa nočné mory, nespavosť, osoba nie je schopná sa sústrediť, rozhodovať sa, má neadekvátne reakcie strachu, vytesňuje realitu, je celkovo emocionálne otupená alebo rozrušená v neadekvátnych situáciách. Posttraumatická stresová porucha môže sekundárne spôsobiť psychosomatické ochorenia najrôznejšieho druhu.

Foto: film Niku

Ktorá definícia najlepšie vystihuje „obeť obchodovania s ľuďmi“?

- A) Osoba, ktorá musela utiecť zo svojej krajiny, pretože jej život tam bol ohrozený.
- B) Osoba, ktorú previezli do zahraničia za sľúbenou prácou, no po príchode jej vzali doklady a musela robiť inú prácu pod hrozbou násilia a trestu.
- C) Osoba, ktorá zaplatila prevádzáčovi, aby ju prepravil do iného štátu.

ODPOVEĎ:

- „B“ – správna odpoveď
- „A“ – žiadateľ o azyl
- „C“ – prevádzaný človek

/KTO SÚ OBCHODNÍCI S ĽUĎMI A AKO PRACUJÚ?

Všeobecne platí, že obchodníci s ľuďmi pracujú v organizovaných skupinách. Mnohé z nich fungujú na hierarchickom systéme podobnom iným zločineckým skupinám. V súčasnej dobe je tento biznis oveľa viac organizovaný, premyslený a násilný. Náborári bývajú často len v prvej fáze celého procesu, sú komplicmi, ktorých úloha končí potom ako obeť použitím rôznych prostriedkov (str. 4) presvedčia a následne odovzdajú do rúk samotného obchodníka. Niekedy sú obe tieto role (náborár & obchodník) v jednej osobe.

Obchodníci používajú najrôznejšie taktiky a stratégie ako falošné ponuky, násilie, drogy, citové a peňažné vydieranie, ktoré im umožňujú lepšie ovládať a kontrolovať obeť. Vyhrážajú sa ublížením rodine obete doma na Slovensku. Zastrážujú obeť väzením, v prípade, že by sa pokúsili kontaktovať políciu.

Jednou z najčastejších metód, akú obchodníci v súčasnosti používajú, je nadviazanie

Štokholmský syndróm je patologický prejav získaný na základe zažitého otroctva. Typickým znakom syndrómu je vytvorenie špecifickej pozitívnej väzby obete k páchatelovi, stotožnenie sa s jeho názormi a správaním, obeť dokonca môžu dospieť k názoru, že násilník je ich záchranca. Syndróm môže spôsobiť nedôveru k inštitúciám, od ktorých by mali obeť očakávať pomoc. Ľudia trpiaci posttraumatickou stresovou poruchou sa pod vplyvom štokholmského syndrómu správajú často úplne inak ako by sme z ich strany očakávali.

romantického vzťahu

s mladými dievčatami. Páchatel s úmyslom zlákať obeť predstiera zamilovaný vzťah, zahŕňa dievča lichôtkami a darčekmi, napr. jej kúpi mobilný telefón. Sľúbi jej manželstvo, vybaví výhodnú prácu v zahraničí s vysokým zárobkom dôležitým pre ich spoločnú budúcnosť. Dievča

neskôr zoznámi s užívaním alkoholu a drog a začne nad ním postupne vyvíjať kontrolu. Vzťah dievčaťa s rodinou a priateľmi postupne upadá. V niektorých prípadoch obchodník svoju obeť presvedča o tom ako ju miluje a potrebuje a že akýkoľvek sexuálny akt, ktorý preňho vykoná za peniaze, slúži k ich lepšej spoločnej budúcnosti. Ponúka ju na sexuálne služby svojim priateľom, stáva sa jej pasákom.

Ďalšou metódou obchodníkov, ktorou si zabezpečujú kontrolu nad obeťou je **dlžné otroctvo**. Obchodník sľúbi obeti výhodnú prácu v zahraničí a zabezpečí všetko potrebné spojené s vycestovaním do krajiny.

Po príchode do krajiny, namiesto sľúbenej práce pod hrozbou násilia vydiera obeť, aby pre neho pracovala, napríklad ako jedna z jeho prostitútok a splatila tak dlh – najprv náklady za cestu, k čomu postupne pridáva neúmerne vysoké čiastky za ubytovanie či stravu. Po čase dievča predá novému otrokárovi, ktorému musí znovu splácať sumu, za ktorú ju kúpil. Splácanie fiktívneho dlhu vedie k dlhodobému otroctvu, pretože ho vlastne nie je možné nikdy splatiť.

V mnohých prípadoch sú obeť bité a týrané až dovtedy, kým sa nepodvolia požiadavkám obchodníka. Neustále zneužívanie uľahčuje obchodníkom kontrolu nad svojimi obeťami. Iným prostriedkom **zlomenia** obetí je pravidelné podávanie drog, až kým sa u nich nevybuduje závislosť a úplná strata identity. Zajatci sú navyše tak zastrašovaní, že sa málokedy odvážia obchodníkom postaviť, aj keď majú príležitosť na útek. Aby obchodníci svojim obeťam zabránili v úteku, zvyčajne im vezmú občiansky preukaz, rodný list, pas, peniaze a vodičský preukaz. Ak sa aj obeť podarí ujsť, často sa po krátkom čase vracia naspäť k obchodníkovi.

Všetky spomenuté metódy kontroly vplývajú na obeť negatívne po fyzickej i psychickej stránke. Podobne ako v prípadoch obetí so **Štokholmským syndrómom**, aj obeť obchodovania s ľuďmi, ktoré boli dlhší čas zneužívané, začnú k páchatelovi postupne pociťovať náklonnosť až blízky vzťah, úctu a vďačnosť.

Obchodníci & Náborári

Aby žiaci aktívne pochopili ako môže prebiehať proces náboru/verbovania a zároveň ako sa s obeťami ďalej zaobchádza, odporúčame nasledovnú aktivitu:

Deti rozdelíme do menších skupín. Tie budú predstavovať buď obchodníkov alebo náborárov. Každé skupine dáme čistý papier/plagát a fixku, ktorou „náborári“ na papier napíšu ako by lákali ľudí na prácu v zahraničí a „obchodníci“ ako by sa chovali k obeťam, aby pre nich pracovali a nepokúšali sa ujsť. Následne jednotlivé skupiny prezentujú aké „taktiky“ by zvolili. Tie na záver doplníme o informácie z tejto kapitoly.

Zdravý partnerský vzťah

Ako sme sa dozvedeli, veľa obchodníkov nachytá obeť vďaka sľubom o romantickom vzťahu, dokonca vďaka ponuke na sobáš. Čo je zdravý partnerský vzťah a čo nie je?

Žiakom chceme zdôrazniť, že príbehy obchodovania zvyčajne začínajú procesom „vábenia“. Mladí ľudia zvyknú podľahnúť lákavému presvedčeniu, že sú v bezpečnom vzťahu. Avšak už náznaky v správaní môžu nasvedčovať tomu, či ide o nezdravý alebo priam nebezpečný vzťah. Tým, že premýšľame nad tým, čo robí dobrý vzťah dobrým, môžeme pomôcť sebe samým aj našim priateľom zostať v bezpečí.

Odporúčaná aktivita č. 5 „Lúbi ma, neľúbi ma“
(od 10 rokov a od 14 rokov)

Foto: Stockfresh

Za účelom zoznámenia či osobného stretnutia páchatelia využívajú nezriedka aj **internet**. Je to tá najjednoduchšia cesta, ako sa dostať k čo najviac informáciám o svojej obeti.

Každá informácia, ktorú človek uvádza vo svojom profile, môže páchatelovi poslúžiť. To znamená, že keď uvedie svoju pravdivú adresu, telefónne číslo alebo iné osobné údaje, je veľmi jednoduché ho vyhľadať a tým sa stáva ľahkou korisťou. Navyše, ak má páchatel prehľad o tom, čomu sa mladý človek venuje, aké má záujmy či problémy, je pre neho jednoduchšie ho zlákať na svoju stranu. Snaží sa svoju obeť získať spoločnými záujmami, porozumením, pochopením problémov a podobne.

Netreba zabúdať na to, že na sociálnych sieťach si možno založiť účet pod akýmkoľvek menom a páchatelia najčastejšie vystupujú pod falošnou identitou. Zverejnené údaje alebo súkromné fotografie môže páchatel zneužiť na vydieranie a manipuláciu. Dokonca i zdanlivo nevinné informácie môžu byť páchatelom použité proti obeti.

To, čo o sebe zverejníš na internete, sa už väčšinou nedá vziať späť.

Bezpečný internet

Sociálne siete poskytujú veľké množstvo kontaktov a informácií o nás, našej rodine, priateľoch, známych a známych našich známych. Nepochybne uľahčujú nadväzovanie a udržiavanie týchto kontaktov a rýchlu komunikáciu medzi nimi, avšak predstavujú tiež nemalé riziko.

Žiakov sa pýtame ako sa dá chrániť pred nástrahami internetu a sociálnych sietí. Na základe odpovedí vytvoríme zoznam preventívnych rád. Napr.:

- Prezývku (nick) si vytvor tak, aby z nej nebolo na prvý pohľad jasné tvoj vek alebo pohlavie.
- Nepridávaj si každého, s kým si píšeš, medzi tzv. „priateľov“ – priatelia majú častokrát prístup ku všetkým informáciám, ktoré máš vo svojom profile. Do okruhu priateľov by mali patriť len ľudia, ktorých osobne poznáš.
- Zabezpeč si svoj účet tak, aby prihlasovacie heslo bolo dostatočne dlhé a obsahovalo malé aj veľké písmená, čísla a symboly. Ideálne si ho pravidelne aj obmieňaj. Prístupové údaje nedávaj nikomu a dbaj na to, aby sa automaticky neukladali. Najmä na neznámych miestach sa zakaždým zo svojho účtu odhlás.
- Nedávaj na svoj účet ani neposielaj cez internet žiadne fotografie, videá, na ktorých si v plavkách, v spodnej bielizni, máš odhalené časti tela alebo pôsobíš vyzývavo.
- Neuvádzaj na internete svoje osobné údaje a citlivé informácie, ani svoje telefónne číslo.
- Treba byť opatrný pri zdieľaní akýchkoľvek súkromných informácií s neznámou osobou, s ktorou sa zoznámiš cez internet. Taktiež nešíriť informácie o iných, mohol by si tak druhým nechtiac ublížiť.
- Ak si dohaduješ stretnutie s niekým, koho poznáš len cez internet, dohodni sa s ním na frekventovanom mieste na verejnosti. Odmietni, ak by ťa chcel vziať na neznáme miesto a v žiadnom prípade za ním necestuj do cudzieho mesta ani sa nestretávaj na odľahlom mieste, kde nie sú iní ľudia.
- Hovor o nových kontaktoch so svojimi priateľmi. Ak si dohodneš stretnutie, zavolaj niekoho, aby šiel s tebou.
- Svoj profil na sociálnej sieti si nastav tak, aby sa zverejnené údaje zobrazovali iba tvojim najbližším kontaktom. Zobrazenie kontaktom našich kontaktov je rizikovejšie a najrizikovejšie je nastavenie zobrazenia všetkým užívateľom.
- Rozlišuj reálny svet od virtuálneho. Prostredníctvom internetu si dokážeš vytvoriť svet, aký chceš, ten sa však vôbec nemusí zhodovať s tým skutočným.

Pri používaní internetu je treba myslieť na to, komu a aké informácie dávame k dispozícii.

Existuje pomoc aj v online svete - IPčko je internetová poradňa pre mladých, ktorá poskytuje bezplatnú, anonymnú psychologickú a sociálnu pomoc. Viac na www.ipcko.sk

/AKÉ FAKTORY PRISPIEVAJÚ K EXISTENCIÍ ZLOČINU OSL'?

Čo je Medzinárodná organizácia práce?

Medzinárodná organizácia práce je agentúra OSN, ktorá sa usiluje o presadzovanie sociálnej spravodlivosti a medzinárodne uznávaných pracovných práv. Je to organizácia zložená zo zástupcov národných vlád, zamestnancov a zamestnávateľov. Vydala viacero medzinárodných dohovorov, v ktorých upravuje zákaz otroctva.

/AKÉ SÚ FORMY OBCHODOVANIA S ĽUĎMI?

S ľuďmi sa obchoduje na rôzne účely. Médiá nám najčastejšie prinášajú správy o obchodovaní s mladými ženami na prostitúciu, avšak obeťami sa stávajú aj muži a deti. Ide o rôzne formy moderného otroctva. Jednou z najrozšírenejších je nútená práca vrátane núteného žobrania. Ďalšie nemenej závažné formy sú nútená kriminalita, nútené sobáše, domáce otroctvo a obchod s orgánmi.

NÚTENÁ PRÁCA

Nútená práca je podľa dohovoru Medzinárodnej organizácie práce „každá práca alebo služba, ktorá sa od ktorejkoľvek osoby vymáha pod hrozbou akéhokoľvek trestu, a na ktorú sa táto osoba neponúkla dobrovoľne.“

Nútená práca je trestným činom. Mnohí však ani nevedia, že sa možno stali obeťami obchodníkov s ľuďmi. Nútená práca zotročuje milióny mužov, žien a detí na celom svete a najčastejšie sa vyskytuje v týchto odvetviach:

- Poľnohospodárstvo a rybolov
- Farmy súkromných vlastníkov
- Práca v továrňach (predovšetkým textilných)
- Domáce a upratovacie služby, starostli-

vosť o iných

- Práca na stavbe, baníctvo, ťažba v lome, práca pri tehliarskych peciach
- Potravinárstvo a baliaci priemysel, od veľkých dielní s ťažkými pracovnými podmienkami až po balenie sendvičov
- Reštaurácie a catering

Obeť obchodovania na nútenú prácu:

- je nútená pracovať pod hrozbou fyzického alebo psychického násillia,
- je nútená vykonávať inú prácu ako jej bola sľúbená,
- je nútená odovzdávať časť mzdy alebo celú mzdu,
- je nútená splácať dlh (za cestu, ubytovanie, stravu a pod.),
- nemá nárok na voľné dni alebo dovolenku,
- nemá prístup k svojim dokladom a pasu,
- nemá možnosť voľne sa pohybovať a kontaktovať svojich blízkych,
- je pod neustálou kontrolou „zamestnávateľa“,
- považuje sa za majetok alebo vlastníctvo obchodníka.

Foto: Michal Fuller, ilustračné foto

Ján

Ján pochádza zo stredného Slovenska. S partiou kamarátov odišli pred niekoľkými rokmi pracovať do Slovinska na stavbu. Práca bola ťažká, ale zaplatená lepšie ako rovnaká práca na Slovensku. Ján bol rád, že si môže kúpiť veci, po ktorých vždy túžil. Po skončení zmluvy sa Jánovi kolegovia vrátili na Slovensko, jeho však domov nič neťahalo, keďže nemal rodičov ani manželku. Zostal teda v Slovinsku a hľadal si novú prácu, a s ňou i ubytovanie. Nevedel si nič nájsť, úspory sa mu míňali až napokon ostal celkom na mizine. Z mesta odišiel skúšať šťastie na vidiek. V jednej dedine mu prácu ponúkol súkromník, ktorý mal živnosť na ťažbu a spracovanie dreva. Hneď prvý deň si od Jána vypýtal doklady, aby mu vraj vybavil pracovné povolenie. Keď mu niekoľko dní

občiansky preukaz nevracal, Jánovi to bolo čudné a pýtal si ho naspäť. Podnikateľ povedal, že ho nemôže nájsť, možno ho stratil, ale že verí, že niekde v dome ho určite nájde. Jána ubytoval vo svojej garáži. Povedal mu, že je to výnimočný prípad, lebo nablízku nie je žiadna ubytovňa. Kvôli tomu však jeho auto musí byť vonku, tak za ubytovanie bude Jánovi strhávať zo mzdy. Na druhý deň mu ukázal, aká bude jeho pracovná náplň: ťažba dreva v lese a pomocné práce okolo domu ako oprava strechy, natieranie plotu, kosenie trávy... Zakázal mu bez jeho vedomia pohybovať sa po dedine a stretávať sa s inými ľuďmi. Poskytoval mu len veľmi jednoduchú, nevýživnú stravu. Ján

na konci prvého mesiaca vážil o sedem kíl menej. Na jeho veľké prekvapenie nedostal po mesiaci výplatu ako mu podnikateľ sľúbil. Keď sa sťažoval, dostal bitku. Cítil sa ako v pasci: nemal doklady, žiadne peniaze, býval v garáži, jedol čo mu dali, ťažko pracoval niekedy až 18 hodín denne. Nevidel žiadne východisko. Po krátkej dobe mal ťažký pracovný úraz, spadol zo strechy. Cítil, že si vážne poranil rameno a potreboval odbornú lekársku pomoc. Podnikateľ ho však odbil s tým, že žiadneho lekára nepotrebuje. Keď sa Ján ako tak zotavil, podarilo sa mu ujsť do dediny na políciu, ktorá kontaktovala charitu a slovenskú ambasádu a s ich pomocou sa mohol vrátiť na Slovensko.

Ako súvisí otroctvo s tým, čo si kupujem?

Existujú dôkazy o prípadoch nútenej práce na rôznych stupňoch dodávateľského reťazca, od pestovania plodín ako je napríklad kakao a bavlna, cez spracovanie surovín, až po výrobu konečného produktu, napríklad ručne viazaných kobercov.

Ako funguje dodávateľský reťazec?

Konečný produkt, ktorý si kúpiš v obchode, prešiel obrovskou reťazou farmárov, výrobcov, distribútorov a predajcov. Preto môže byť veľmi zložitý priradiť nejaký komponent konečného produktu späť ku konkrétnemu farmárovi či výrobcovi. Nie je jednoduché napríklad zistiť z ktorej konkrétnej farmy pochádza bavlna v tričku, ktoré máš dnes na sebe. Práve z tohto dôvodu nie je vždy možné potvrdiť, či výrobok bol alebo nebol vyrobený s použitím otrockej práce, napríklad v bavlnárňach v Indii.

Avšak spôsob, akým spoločnosti fungujú, môže ovplyvniť pravdepodobnosť či obchodovanie s ľuďmi je alebo nie je súčasťou konečného výrobku. Ak napríklad niektorá značka požaduje od svojho dodávateľa, aby zrealizoval veľkú zákazku v krátkom čase, vzniká zvýšené riziko výskytu novodobého otroctva. Dodávateľ v časovej tiesni hľadá továrne, ktoré, aby znížili výrobné náklady, nedodržiavajú zákonom dané pracovné štandardy a najímajú pracovníkov, ktorí v dôsledku extrémnej chudoby príjmu aj nevyhovujúce pracovné podmienky.

Niektoré z výrobkov, ktoré kupujeme dnes na Slovensku, môžu byť vyrobené s využitím nútenej práce.

Na ceste od pestovania bavlny, cez tkanie, až po vykladanie výrobkov na regály v obchodných centrách, je vysoko pravdepodobné, že mohlo dôjsť k obchodovaniu s ľuďmi.

24. apríla 2013 sa v Bangladéši zrútila budova továrne Rana Plaza, ktorá produkovala oblečenie pre radu známych európskych značiek. Na mieste zahynulo 1100 ľudí a viac ako 2000 bolo zranených. Nehoda spustila lavínu oprávnenej kritiky fungovania odevného priemyslu. Predstavitelia odevných značiek boli vyzvaní k prijatiu zodpovednosti a zlepšeniu zdravotných, bezpečnostných a pracovných podmienok v odevných továrňach.

Vlády jednotlivých krajín nie vždy dostatočne presadzujú dodržiavanie pracovného práva a kontrolu pracovísk.

Preto by firmy samotné mali zabezpečiť dodržiavanie Všeobecnej deklarácie ľudských práv a dôstojné pracovné podmienky podľa Medzinárodnej organizácie práce ILO. V rámci celého svojho dodávateľského reťazca by mali zaručiť, že ich výrobky sú vyrábané v dobrých pracovných podmienkach, s pracovníkmi sa zaobchádza slušne a sú im vyplácané mzdy za vykonanú prácu.

Medzinárodné korporácie sú jedným z najväčších hráčov na poli globálnej ekonomiky. Len málo spoločností je transparentných a podáva informácie o pôvode svojich výrobkov. Niektoré firmy to ani sami nevedia. Je dôležité, aby sa zodpovedali za to ako zaobchádzajú so svojimi pracovníkmi na všetkých stupňoch dlhého dodávateľského reťazca.

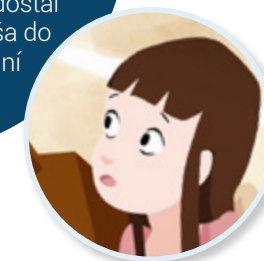
Odporúčaná aktivita č. 4 „Viem, čo nosím?“ (od 10 rokov)

Pracovné podmienky zistené v niektorých továrňach:

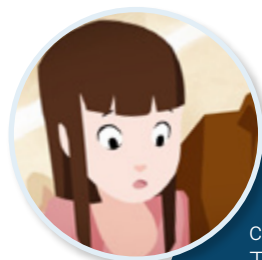
- zdraviu nebezpečné pracovné prostredie,
- nevyhovujúce vybavenie, ktoré zvyšuje riziko pracovného úrazu,
- 16 a viac hodinová pracovná doba bez prestávok,
- obmedzený alebo žiadny kontakt s vonkajším okolím a rodinou,
- nedostatočný alebo žiadny prístup k zdravotnej pomoci,
- sexuálne obťažovanie a zneužívanie.

Na **Pobreží Slonoviny**, ktoré produkuje takmer 40% svetového kakaa, sú deti aj dnes nútené pracovať na kakaovníkových farmách. Namiesto toho, aby išli do školy, sú malí chlapci nútení celé dni mačetať rozbiť kakaové struky, používať nebezpečné pesticídy a nosiť ťažké náklady. Kakao z afrických plantáží nakupujú veľké nadnárodné spoločnosti, ktoré ho ďalej exportujú s vysokým ziskom svetovým značkám na výrobu a predaj čokolád po celom svete.

Rozmýšľal si niekedy odkiaľ pochádza oblečenie ktoré máš na sebe? Kto ho vyrobil, za akých pracovných podmienok a koľko ľudskej práce stojí za produktom, ktorý sa prostredníctvom zložitého obchodného reťazca dostal napríklad z Bangladéša do značkových predajní v Európe?

„V noci bolo ťažké zaspáť, pretože ma bolelo celé telo. Ráno sme museli vstávať o štvrtej a pracovať až do piatej poobede. Stále som bol unavený“, hovorí deväťročný Abdoulaye z Burkina Faso, ktorý niekoľko mesiacov pracoval na kakaovníkovej plantáži na Pobreží Slonoviny.

Iniciatíva etického obchodu (ETI – Ethical Trading Initiative) je aliancia firiem, odborov a neziskových organizácií, ktoré prebrali etickú zodpovednosť za pôvod svojich výrobkov. Jej úlohou je rešpektovanie práv a zlepšovanie pracovných podmienok zamestnancov.

V **Thajsku** veľmi rozšírený a výnosný rybolov je údajne tiež postavený na novodobom otroctve. Obete nútenej práce musia znášať 20 hodinové smeny, pravidelné bitky a týranie a to všetko kvôli podpore výnosného obchodu s krevetami, ktoré Thajsko exportuje na západ a následne predáva do supermarketov po celom svete. Aj veľkí predajcovia pôsobiaci v našej krajine patria medzi zákazníkov thajského dodávateľa plodov mora, ktorý je preukázateľne prepojený s novodobými otrokármi. To znamená, že ryby alebo krevety spracované obeťami obchodovania s ľuďmi môžu najbližšie skončiť aj v našom nákupnom košíku.

TOP 10 KRAJÍN, v ktorých sú niektoré produkty vyrobené s využitím detskej práce alebo nútenej práce

1. **INDIA** – odevy, obuv, hodvábné tkaniny a nite, kožené výrobky, futbalové lopty, ručne balené cigarety, drahé kamene, tehly
2. **ČÍNA** – odevy, obuv, textilie, elektronika, hračky, vianočné dekorácie
3. **BARMA** – ryža, cukrová trstina, guma, sezam, rubíny, tehly
4. **BANGLADÉŠ** – textilie, obuv, soľ, sklo, mydlá, krevety, sušené ryby, tehly, nábytok
5. **PAKISTAN** – koberce, kožené výrobky, pšenica, chirurgické nástroje, tehly
6. **FILIPÍNY** – módne doplnky, banány, ryža, kukurica, ošípané, zlato, pornografia!
7. **ARGENTÍNA** – bavlna, hrozno, olivy, jahody, cesnak, paradajky, tabak,
8. **MEXIKO** – chilli papričky, melón, baklažán, uhorky, káva, tabak, pornografia!
9. **BRAZÍLIA** – ryža, bavlna, obuv, tabak, drevo, cukrová trstina, tehly, ananás, keramika
10. **UGANDA** – čaj, ryža, káva, vanilka, dobytok, uhlie, tehly

Ako môžu naše nákupné rozhodnutia prispieť k dôstojnej práci?

1. **Zodpovedné nakupovanie** – môžeme sa rozhodnúť nakupovať menej oblečenia. Nie vždy kupujeme to, čo nevyhnutne potrebujeme. A keď chceme zmenu, sympatickou iniciatívou mladých ľudí sú napr. „Swapy“ – akcie, na ktorých si účastníci vymieňajú svoje oblečenie a doplnky. Organizujú to rôzne platformy, no nie je to nič náročné ani pre úzky kruh priateľov. Každý prinesie malé občerstvenie a tašku šiat, ktoré už nenosí alebo mu z nejakého dôvodu „nesedia“. Popri jedení, rozprávaní a skúšaní si každý tak ľahko môže nájsť svoj nový „outfit“.
2. **Fair Trade (= spravodlivý obchod)** je systém, v ktorom farmári alebo výrobcovia dostávajú za svoje výrobky spravodlivú cenu resp. majú garantovanú minimálnu cenu, za ktorú ich produkty musia byť nakúpené. Sú však povinní zaručiť, že ich výrobky spĺňajú vysoké etické štandardy a nepoužívajú k tomu vykorisťujúce praktiky nútenej práce alebo obchodovania s ľuďmi. Tento spôsob obchodu dáva príležitosť drobným farmárom a zamestnancom v krajinách Afriky, Latinskej Ameriky a Ázie, aby užívali seba a svoje rodiny vlastnou prácou za dôstojných podmienok. Fair trade produkty sa dajú na Slovensku zakúpiť na rôznych predajných miestach, či už v supermarketoch, zdravých výživách alebo cez internetové obchody. V kaviarňach si už často môžete dať aj kávu, čaj alebo čokoládu označenú certifikačnou známkou FAIRTRADE.
3. **Charity shops** – v zahraničí veľmi obľúbená a rozšírená forma predaja darovaného oblečenia prostredníctvom rôznych charitatívnych obchodíkov. Každý z nich je venovaný určitému verejnoprospešnému záujmu, napr. podpore ľudí bez domova, sirôt, či ľudí s postihnutím. Na Slovensku sa tiež tento systém darovania a ďalšieho predaja použitého alebo nechceného oblečenia rozširuje. Momentálne u nás funguje napr. Centrum solidarity v Bratislave, ktorý prevádzkuje Bratislavská arcidiecézna charita. Okrem oblečenia ponúka za symbolické ceny aj obuv, knihy, hračky, školské či športové potreby www.charitaba.sk/centrumsolidarity
4. **Secondhandy** sa tešia stále väčšej obľube. Najmä mladí ľudia si dnes vytvárajú z brázdnenia secondhandov priam životný štýl. Ich najväčšia výhoda spočíva v recyklácii oblečenia a ochrane životného prostredia.
5. **Podpora lokálnych výrobcov** – týka sa nielen slovenských potravín, ktoré sa čoraz viac začínajú propagovať ako tie kvalitnejšie a prispievajú k rozvoju domácej ekonomiky. Aj kúpou oblečenia známej lokálnej výroby vieme zaujať postoj k neférovým praktikám veľkých textilných koncernov. S dlhou tradíciou máme na Slovensku známe veľkovýrobné značky Slovenka, Makyta, avšak je aj veľa nových malovýrobcov, ktorí najmä prostredníctvom internetu ponúkajú kvalitné a originálne kúsky do šatníka.

NÚTENÉ SOBÁŠE

K nútenému sobášu dochádza vtedy, keď jedna alebo obe strany sú k uzavretiu sobáša prinútené proti svojej vôli a pod nátlakom. Dopyt prichádza zväčša od prisťahovalcov nelegálne pobývajúcich na území cieľovej krajiny ako sú napr. Pakistanci vo Veľkej Británii a sobáš s občanom EÚ im dlho umožňoval zlegalizovať ich pobyt. Zo strany páchatelov išlo vo Veľkej Británii o medzinárodnú organizovanú skupinu obchodníkov, ktorí takéto sobáše sprostredkovali.

Na Slovensku sú „nevesty“ častokrát vyhľadávané náborármi v sociálne vylúčenej rómskej komunite. Niekedy, podľa slov terénneho pracovníka v Spišskom podhradí, „rodiny samé ponúkajú svoje dcéry bohatým Pakistancom, ktorí majú rôzne obchody v Anglicku.“

Ohrozené však bývajú aj mladé dievčatá z detských domovov, ktorým po opustení domova chýba zázemie, a tak sa ľahko stávajú obeť OSĽ za účelom nútených sobášov.

Simona

Simona stála pred obchodným domom, keď ju niekto oslovil: „Také pekné dievča som už dlho nevidel“. Bol to Milan, ktorý sa poznal s jej nevlastným bratom, a ktorý o nej vedel, že žije v detskom domove. Spýtal sa jej, či si nechce ísť zarobiť do zahraničia. Simona odmietla, ale dohodli sa, že sa budú stretávať. Zakrátko nato začali spolu chodiť. Simona bola veľmi šťastná, pretože to bol prvý človek, ktorému po matkinej smrti začala dôverovať. Z detského domova sa odsťahovala. Po čase jej Milan navrhol ísť k jeho dobrej kamarátke do Anglicka, ktorá by jej vybavila prácu v kuchyni. Sľuboval jej, že po týždni príde do Anglicka za ňou, budú spolu, zarobia si peniaze a keď sa vrátia, začnú spoločnú budúcnosť. Uisťoval ju, že s ňou chce žiť a nechce ju stratiť. Simona bola zamilovaná a tak sa napokon nechala presvedčiť. Na letisku v Bratislave Milan odovzdal Simonine doklady neznámemu Pakistancovi, ktorý ju sprevádzal do Anglicka. V Anglicku sa z Milanovej dobrej kamarátky vyklúla komplicka, ktorá použila Simonine doklady na výber rôznych pôžičiek ako aj sociálnych dávok na deti. Neskôr Simonu predala ďalšiemu Pakistancovi na sobáš. Simona nevedela kde je, nemala doklady, telefón, neovládala jazyk a väčšinu času bola zamknutá v izbe. Keď sa nechcela podvoliť znásilneniu, Pakistanec ju surovo zbil. Vyhrážal sa, že ublíži jej rodine na Slovensku. S pomocou majiteľa domu, v ktorom Pakistanec prenajímal byt, sa jej napokon podarilo ujsť a dostať naspäť na Slovensko.

V hodnotiacej správe vlády USA o obchodovaní s ľuďmi pre rok 2019 sa píše: Slovenské ženy rómskeho pôvodu sú mimoriadne zraniteľné voči praktikám obchodovania s ľuďmi na účely sexuálneho vykorisťovania; obchodníci s ľuďmi ich násilne resp. podvodne prepravujú do Spojeného kráľovstva pod sľubom manželského zväzku, pričom skutočným účelom je sexuálne vykorisťovanie alebo nútená práca. Rodičia slovenských detí rómskeho pôvodu zneužívajú svoje deti na účely sexuálneho vykorisťovania prostredníctvom núteného manželstva na Slovensku a nútenej trestnej činnosti v Spojenom kráľovstve. Obchodníci s ľuďmi nútia slovenských mužov, ženy a deti rómskeho pôvodu s fyzickým alebo mentálnym zdravotným znevýhodnením žobrať v krajinách západnej Európy. (Pozn. Stav pred uskutočnením a zavedením opatrení v súvislosti s Brexitom)

Príbeh z rómskej osady (r. 2014): „Do osady nám prišiel na čiernom Audi s anglickou ŠPZ Róm a nejaký Pakistanec. Zastavili pred mojim domom a pýtali sa, či si ľudia nechcú zarobiť nejaké peniaze. Vysvetľovali, že potrebujú zohnať ženy na prácu do Anglicka, údajne na zber banánov a pomarančov. Kto vraj má záujem, nech si vezme občiansky preukaz a oni ich odvezú na zárobky do Anglicka. Ja som sa im ponúkol a obehol som celú osadu s tým, že ktorá žena si chce zarobiť, nech príde k môjmu domu. Tam ich čakal Róm, ktorý ich zoberie do Anglicka, potrebujú si zobrať len svoje občianske preukazy. Prišlo niekoľko mladých žien. Medzi nimi aj dve hluchonemé sestry, ktoré ešte nikdy nepracovali. Róm povedal, že sa o nich postará a pomohol im nastúpiť do auta. Dievčatá netušili, že do Anglicka sa idú vydať za Pakistancov a vykonávať prostitúciu.“

Za každú ženu, ktorú sa podarilo Rómovi z osady zlákať a poslať do Anglicka, dostal 50 eur. Hluchonemé sestry po príchode do Anglicka roz-

Foto: Michal Fuller, ilustračné foto

delili. Jedna z nich ostala bývať vo veľkom dome, kam jej do izby vodili rôznych mužov, aby ich sexuálne obslúžila. Trvalo to niekoľko mesiacov, až sa jej jedného dňa podarilo ujsť a kontaktovať políciu. Tá jej pomohla vrátiť sa na Slovensko. Jej sestra podľa posledných správ zostala v Anglicku na bližšie neurčenom mieste.

SEXUÁLNE VYKORISŤOVANIE

Sexuálne vykorisťovanie je použitie inej osoby na nedobrovoľné sexuálne služby za účelom dosiahnutia zisku. Častý spôsob ako je obeť zlákaná do pút sexuálneho vykorisťovania je predstieranie romantického vzťahu, ktoré sa spája s následnou lákavou pracovnou ponukou v zahraničí. V iných prípadoch to môže byť dlžné otroctvo, kedy sa prostitúcia stáva prostriedkom na splatenie dlhu, ktorý neustále narastá a nie je možné ho splatiť.

Viac v kap. „Kto sú obchodníci s ľuďmi“ (s. 16)

Obeť sexuálneho vykorisťovania:

- je zastrašovaná a nútená poskytovať služby sexuálneho charakteru,
- nemá prístup k svojim dokladom a pasu,
- má obmedzenú možnosť pohybu a je neustále pod dohľadom,

- nosí oblečenie značne výstredné a sexuálne provokujúce,
- odovzdáva zarobené peniaze od klientov inej osobe,
- často má na tele stopy fyzického napadnutia alebo znásilnenia,
- niekedy je udržiavaná pod vplyvom návykových látok,
- nemá dôveru v políciu či iné orgány,
- pôsobí vystrašene, nervózne a úzkostlivo.

Hoci si niekto môže myslieť, že obchodovanie s ľuďmi na účel prostitúcie sa chlapcov či mladých mužov netýka, opak je pravdou. **Sexuálne vykorisťovanie chlapcov a mužov** sa väčšinou deje v skrytosti a v mnohých krajinách sa považuje za tabu. V Afganistane a na Srí Lanke sa dokonca častejšie stávajú obeťami nútenej prostitúcie muži ako ženy. Objavili sa tiež prípady zneužitia maloletých migrantov z Mexika, Strednej Ameriky a Juhovýchodnej Ázie.

Radka

Radka študovala na hotelovej akadémii. Škola im umožňovala výmenné pobyty v reštauráciách a hoteloch na Sicílii, Cypre a v Grécku. Radka sa zúčastnila výmenného pobytu na Cypre a túžila sa tam vrátiť aj po skončení školy. Potrebovala peniaze, lebo žila len s mamou, ktorá už bola na dôchodku. Po skončení štúdia sa jej podarilo cez internet nájsť agentúru, ktorá jej vybavila na Cypre prácu v hotelovej reštaurácii. S prácou čašníčky bola veľmi spokojná, pravidelne posielala peniaze domov mame a taktiež ju často informovala o tom, ako sa jej dobre darí. Obsluhovala vždy s úsmevom, sršala dobrou náladou a hosťom hotela bola sympatická. Radka zapôsobi-

la aj na majiteľovho kamaráta, ktorý vlastnil okrem hotela aj nočný klub. Niekoľkokrát pozval Radku na kávu a zblížil sa s ňou natolko, že sa do neho Radka zamilovala. Navrhol jej lepšie platenú prácu a lepšie podmienky vo svojom hoteli. Radka zavolať mame a oznámila jej novinku, že ide pracovať do iného hotela vďaka mužovi, ktorého stretla. Po pár týždňoch tento muž Radke oznámil, že bude pracovať ako prostitútka v jeho nočnom klube. Keď Radka odmietla, nasledovali bitky, znásilnenie a vyhrážky, až kým sa nepodvolila. Muž jej zobral telefón, doklady a zakázal jej opúšťať izbu. Radka sa odvtedy nikdy viac neozvala, akoby sa po nej zľahla zem.

Toan

Toan bola nezamestnaná a žila vo Vietname. Jedného dňa sa zoznámila s pracovníkom personálnej agentúry v Hanoi, ktorý jej sľúbil prácu v továrni v Českej republike. Keďže vedela, že veľa Vietnamcov si v Česku dobre zarobilo, dlho neváhala a pristúpila na výhodnú pracovnú ponuku. Do Prahy letela lietadlom spolu s niekoľkými ďalšími ženami. Hneď po príchode ich rozdelili a odviezli do rôznych regiónov v rámci Česka. Toan bolo povedané, že bude musieť pracovať ako prostitútka, aby splatila svoju letenku. Keď odmietla, znásilňovali ju až kým nesúhlasila. Niekoľko nasledujúcich mesiacov musela mať sex s veľkým množstvom mužov, sedem dní v týždni. Po čase sa zamilovala do jedného zo svojich pravidelných klientov. Ten jej sľúbil, že jej pomôže utiecť a vezme si ju za ženu. Prepašoval ju do Anglicka a niekoľko týždňov ju nechal veriť, že sú šťastne zamilovaná dvojica. Raz cez víkend jej navrhol výlet na vidiek. Neďaleko Birminghamu ju predal na prácu na marihuanovej farme. Pod hrozbou násilia musela polievať rastliny a mala zákaz vychádzať von. Po niekoľkých mesiacoch prišla na farmu policajná razia a Toan zachránili. Práca pri umelom svetle a v zlom ovzduší na nej však zanechala trvalé následky

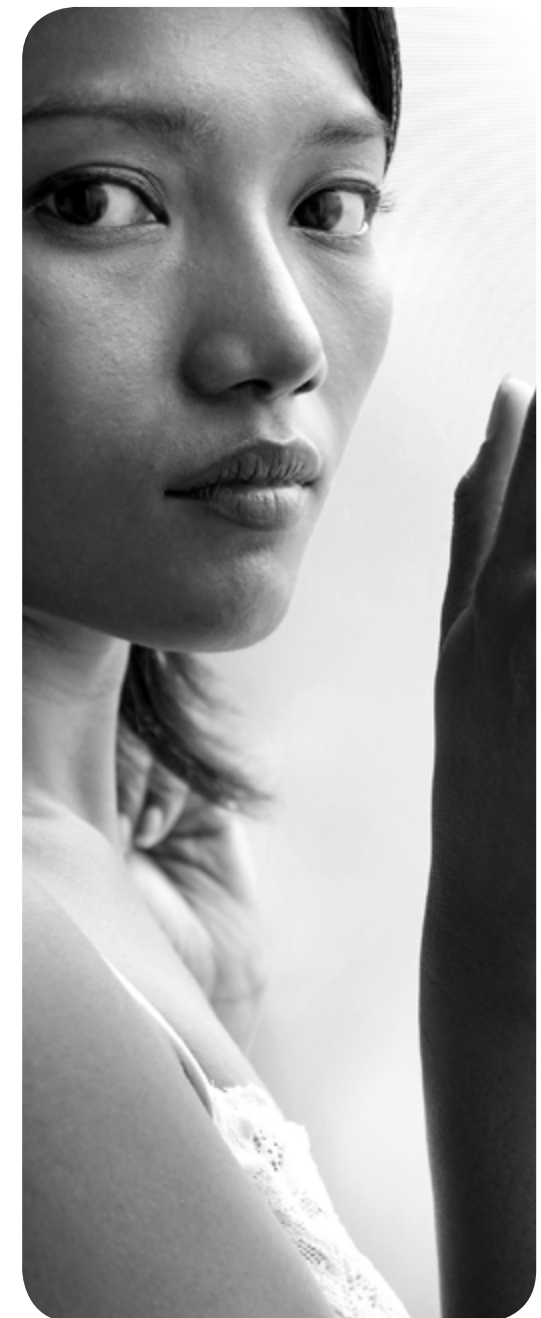

Foto: Stockfresh

Odporúčaná aktivita č. 6. „Skutočný príbeh“ (od 14 rokov)

NÚTENÁ KRIMINALITA A ŽOBRANIE

Nútená pouličná kriminalita je trestná činnosť, ku ktorej dochádza na verejných miestach alebo vo verejnej doprave. Najčastejšie ide o vreckové krádeže, odcudzovanie kabeliek, krádeže v obchodoch a pouličné žobranie. Tieto kriminálne aktivity sú organizované zločineckými skupinami, ktoré často obchodujú práve s deťmi a nútia ich žobrať, kradnúť a odovzdávať svoje „zisky“ na konci každého dňa.

Obeť nútenej kriminality a žobrania:

- vykazuje známky zneužívania, napríklad modriny, rezné rany alebo zmrzačenie,
- má strach z (iných) dospelých, najmä z príslušníkov polície, alebo jej správanie pôsobí nervózne,
- je súčasťou veľkej skupiny, ktorá má zvyčajne jedného dospelého „strážcu“,
- pohybuje sa v skupine v prostriedkoch hromadnej dopravy, spolu prechádzajú hore-dolu po celej dĺžke vlaku alebo autobusu,
- v skupine dospelých alebo detských žobrákov sa denne presúva po rôznych miestach.

Alex

Alex sa narodil v malej dedinke v Rumunsku. Keď mal deväť rokov, za jeho rodičmi prišiel muž z miestneho gangu a povedal im, že Alexovi zoženie prácu v Európe. Keďže v okolí nebola žiadna práca a potrebovali peniaze na prežitie, zaplatili mužovi, aby Alexa prepašoval do Európy. Po príchode do Španielska bol Alex ubytovaný vo veľkom dome s ďalšími deťmi. Zoznámil sa s Danielom, s ktorým mal pracovať a ktorý ho mal všetkému naučiť. Na druhý deň sa Alex s Danielom vybrali do ulíc a žobrali. Keď sa večer vrátili do domu, všetky vyžobrané peniaze odovzdali mužovi, ktorý tam s nimi býval. Ten začal Daniela biť a nadávať mu, že je lenivý a zarobil málo. Za trest nedostali žiadne jedlo a museli spať na zemi. V nasledujúcich týždňoch naučil Daniel Alexa ako okrádať ľudí na ulici a ako rozptýliť pozornosť ľudí, keď si vyberajú peniaze z bankomatu.

DOMÁCE OTROCTVO

Práca v domácnosti je jednou z najstarších profesií na svete. Je dôležitým zdrojom obživy ľudí a v niektorých krajinách tvorí až 10% celkovej zamestnanosti. Pracovníci vykonávajú v domácnostiach rozličné úlohy ako varenie, upratovanie, pranie, sprevádzanie detí do školy, vybavovanie najrozličnejších záležitostí, opatrovanie starých a chorých príslušníkov rodiny. O domáce otroctvo ide vtedy, keď je osoba prinútená pracovať v súkromnej domácnosti pod hrozbou násilia alebo trestu. Nemá žiadny osobný priestor ani slobodu pohybu, je nútená pracovať nadčasy a dostáva za prácu minimálnu alebo žiadnu odmenu. Najväčšiemu riziku obchodovania s ľuďmi za účelom domáceho otroctva sú vystavení ľudia, ktorí sa presťahujú za prácou do inej krajiny (napr. au-pair, opatrovatelky, chyžné). Často sa nechajú zlákať výhodnými ponukami, no po príchode do zahraničia zistia, že skutočnosť je celkom iná.

Obeť domáceho otroctva alebo nevoľníctva:

- má zriedka alebo vôbec nemá možnosť sama opustiť dom,
- nemá prístup k svojim dokladom,
- dostáva len malú, alebo žiadnu odmenu za prácu,
- je nútená žiť v spoločnej domácnosti otrokára a pracovať nad rámec bežnej pracovnej doby,
- je často predmetom zneužívania, urážok, hrozieb alebo násilia,
- nemá vhodné miesto na spanie, niekedy prespáva na matraci, na zemi alebo v pivnici.

„Do Bedfordu v Anglicku som prišiel pracovať pre kuvajtskú rodinu. Mal som sa starať o ich sedemročného syna a vykonávať bežné domáce práce. Keď som prišiel, povedali mi, že budem spať na zemi v miestnosti na ná-

Podľa zistení ILO (International Labour Organization – Medzinárodná organizácia práce) najviac detí vo veku 5 až 17 rokov pracuje v Afrike a v Ázii. Deti pracujú namiesto školy niekedy aj viac ako 43 hodín týždenne.

radie. Podlaha bola z kameňa, v zime sa tam od chladu nedalo vydržať. Začal sa mi zhoršovať celkový zdravotný stav, slabol mi najmä zrak. Myslím, že to bolo od hladu. Musel som pre nich variť, ale nesmel som to jesť. Dostával som kúsok chleba a salámy. Najťažšie som však znášal neustály krik a každodennú bitku,“ hovorí Cristian z Rumunska.

Detská práca patrí medzi ďalšie formy otroctva. V súčasnosti vyše 150 miliónov detí vykonáva rôzne druhy detskej práce, z toho takmer polovica v nebezpečných podmienkach. Deti sú nútené pracovať v rôznych odvetviach ako aj v domácnostiach. Okrem toho sú využívané v ozbrojených konfliktoch ako detskí vojaci.

Inou formou je tiež **otroctvo na základe pôvodu**. Ide o prácu človeka pre iného na základe príslušnosti k určitej kaste alebo etnickej skupine.

S ľuďmi sa obchoduje aj za účelom **použitia ich vnútorných orgánov** na transplantáciu. Darcovský orgán môže pochádzať od živého darcu, aj od človeka krátko po smrti. Ilegálnemu obchodu dominuje biznis s obličkami. Oblička je orgán, ktorý sa po transplantácii veľmi dobre adaptuje a riziko ohrozenia života darcu je minimálne.

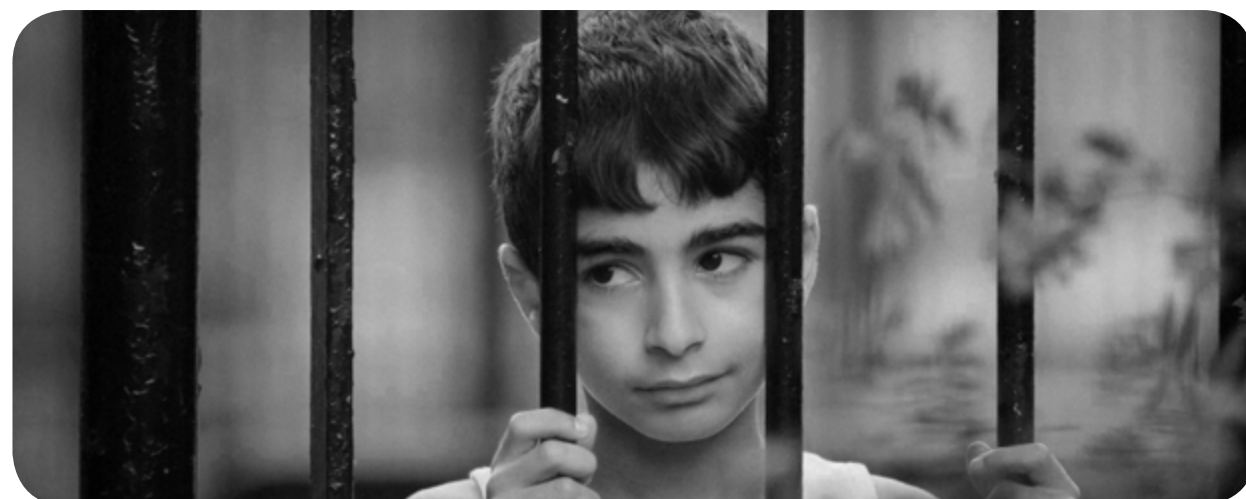

Foto: film Niku

/NA ČO SI TREBA DAŤ POZOR PRED VYCESTOVANÍM?

Foto: www.twolittlegirls.org

Zamyslite sa nad nasledujúcim inzerátom v novinách. Reagovali by ste naň? Prečo? Čo je v ňom podozrivé?

Chceš zarobiť 3000 eur mesačne?

Súrne hľadáme mladé dievčatá na prácu v baroch po celej Európe. Dopravu, ubytovanie a pracovné povolenie zabezpečíme! Znalosť jazyka nie je potrebná. V prípade, že s prácou nebudete spokojní, zaistíme okamžitú výmenu miesta.

Bližšie informácie na tel. čísle 0922 368 221.

Chceš zmeniť svoj život a zažiť dobrodružstvo? Chceš si vyskúšať život v inej krajine? Chceš vidieť svet a zarobiť slušné peniaze? Podobne lákavo začínajú mnohé inzeráty v novinách alebo na zastávkach autobusov, ktoré v sebe nesú prísľub lepšieho života, dobrej práce či vzdelania. Ale veci nie sú vždy také, akými sa zdajú byť. Aj v tvojom meste, v tvojej štvrti môže dochádzať k obchodovaniu, kedy nič netušiaceho človeka podvedie niekto iný, či už jeho známy alebo niekto pod logom dôveryhodnejšej pracovnej agentúry.

Žiakom môžeme klásť doplňujúce otázky, aby si uvedomili, na čo si treba dať pozor pri hľadaní práce, obzvlášť tej v zahraničí: O čo by ste sa mali zaujímať, keď kontaktujete sprostredkovateľskú agentúru? Čo je dôležité vedieť o zamestnávateľovi? Čo musí obsahovať pracovná zmluva? Čo v prípade, že vám prácu ponúkne váš známy?

Ak ti prácu sprostredkuje agentúra

- over si, či je registrovaná – aktuálny zoznam agentúr, ktoré majú povolenie Úradu práce na sprostredkovanie zamestnania za úhradu, je dostupný na www.upsvar.sk
- získaj na danú agentúru referencie

Ak ti prácu ponúkne tvoj známy

- dobre si prever človeka, ktorý ti prácu v zahraničí ponúka, môžeš mu dôverovať?
- over si všetko, čo ti ponúka, vypýtaj si kontakt na potenciálneho zamestnávateľa a skontaktuj sa priamo s ním
- získaj referencie na zamestnávateľa od ľudí, ktorí pre neho pracovali

Čo vieš o zamestnávateľovi?

- zisti si presný názov, kontaktné údaje ako aj druh činnosti tvojho budúceho zamestnávateľa a jeho identifikačné číslo
- skontaktuj sa s ním vopred
- vyžiadaj si presnú adresu budúceho pracoviska aj ubytovania
- zaujímaj sa aj o ďalšie podmienky tvojho pobytu (cenu ubytovania a spôsob úhrady, nárok na voľný čas)

Nevezmi žiadnu prácu len na základe ústnej dohody !!!

Foto: Stockfresh

Čo má obsahovať pracovná zmluva:

(trvaj na tom, aby obsahovala)

- dobu, na akú sa pracovná zmluva uzatvára
- presný popis pracovnej náplne
- zabezpečenie pracovného povolenia a zdravotného poistenia
- výšku stanovenej mzdy, spôsob a termín vyplácania
- presný popis pracovných podmienok – dĺžku a rozvrh pracovnej doby

Podpisuj len zmluvu, ktorej rozumieš. Ak je v inom jazyku, daj si ju riadne preložiť !!!

Aby sa človek nestal obeťou obchodníkov s ľuďmi, odporúčame informovať sa pred odchodom do zahraničia na bezplatnej Národnej linke pomoci obetiam obchodovania s ľuďmi **0800 800 818**; kde je možné tiež preveriť pracovnú agentúru. Linka je v prevádzke počas pracovného týždňa od 8,00 do 20,00. Mimo týchto hodín a cez víkend je k dispozícii záznamník, kde je možné nechať svoje telefónne číslo a pracovníci lin-

ky sa spätne ozvú.

Od cesty do zahraničia nechceme mladých ľudí odradiť. Chceme len, aby chránili seba a ostatných, preto sme zostavili zoznam rád, ktoré im môžu pomôcť pred aj počas ich pobytu v cudzine:

Foto: Stockfresh

PRED vycestovaním !

- **Peniaze** - zabezpeč si dostatok peňazí (prípadne medzinárodnú platobnú kartu) aj na prípadnú núdzovú cestu späť a peniaze si ulož v batožine na viac miest
- **Cestovný doklad** (pas, občiansky preukaz) - skontroluj si jeho platnosť podľa plánovanej dĺžky svojho pobytu aj podmienok krajiny, do ktorej cestuješ; urob si jeho fotokópiu.
- **Cieľová krajina** - zisti si podmienky vstupu do krajiny kam cestuješ (potrebne víza) ako aj krajín, cez ktoré budeš prechádzať (tranzitné víza) na stránke Ministerstva zahraničných vecí www.mzv.sk alebo na veľvyslanectve danej krajiny a informuj sa, aké formality musíš v danej krajine po príchode vybaviť
- **Miestne kontakty** - ulož si telefónne číslo a adresu slovenského veľvyslanectva v krajine, do ktorej cestuješ, jeho pracovníci ti v núdzi pomôžu; zabezpeč si tiež čísla na krízové linky v danej zemi a kontakty na pomáhajúce organizácie
- **Kontakt s domovom** - o svojom odchode informuj svojich rodičov alebo blízkych a dohodni sa s nimi, v akom čase sa im budeš pravidelne ozývať; nechaj svojim blízkym presnú adresu, na ktorej sa budeš zdržiavať, kontakt na zamestnávateľa a fotokópiu pasu.

Odporúčaná aktivita č. 7
„Pôjdeš so mnou?“ (od 14 rokov)

POČAS pobytu v zahraničí !

- **Pozor na doklady!** - svoj pas/občiansky preukaz nikomu nedávaj, ani v prípade, že tvoj zamestnávateľ alebo agentúra ho potrebuje pre vybavenie nejakých formalít – v tom prípade trvaj na tom, že pôjdeš veci vybaviť s nimi.
- Ak máš podozrenie, že má o tvoje doklady niekto záujem, nos ich stále so sebou.
- Stratu dokladov hlás okamžite miestnej polícii, prípadne na slovenskom veľvyslanectve - dostaneš potvrdenie o ich strate.
- **Pozor na pracovné podmienky!** - ak sa ti zdá, že pracovné podmienky sú iné ako ste sa dohodli a ako je uvedené v zmluve, kontaktuj agentúru/osobu, ktorá ti prácu sprostredkovala a tiež svojich priateľov.
- **Pravidelný kontakt s domovom** - kontaktuj pravidelne svojich blízkych podľa dohody – každú zmenu pobytu či práce im ohlás.
- **Podozrivé praktiky** - neprijímaj žiadne dary, nerob si záväzky voči zamestnávateľovi.
- Všimaj si možné zmeny v správaní zamestnávateľa – snahu o obchádzanie formalít, nátlaky na teba a pod.
- **Ak sa dostaneš do ťažkostí**, kontaktuj políciu, slovenské veľvyslanectvo alebo konzulát, volaj na linku pomoci pre obeť obchodovania +421 800 800 818

Ak sa staneš obeťou obchodovania, máš právo vyhľadať pomoc a kontaktovať políciu aj v prípade, že si pracoval nelegálne alebo si bol donútený k akýmkoľvek kriminálnym aktivitám (drobné krádeže, falošné doklady, pašovanie drog). Polícia má povinnosť ti pomôcť !!!

Foto: Stockfresh

Užitočné kontakty:

Národná linka pomoci obetiam obchodovania s ľuďmi - bezplatná na Slovensku:

0800 800 818

(zo zahraničia +421 800 800 818)

Slovenská katolícka charita

Kapitulská 18, 814 15 Bratislava

+421 254 431 506

stoptrafficking@charita.sk

www.obchodsludmi.sk

www.charita.sk

Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky

www.mzv.sk (Cestovanie a konzulárne info)

+421 259 785 978

Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM)

Grösslingová 4, 811 09 Bratislava

bratislavaInfo@iom.int

helplinka@iom.int

www.iom.sk

www.bezpecnecestovanie.iom.sk

Kontaktné body pre obeť trestných činov

Informačné kancelárie v každom kraji SR

www.prevenciakriminality.sk

Michalovce – Miesto prvého kontaktu pred odchodom do zahraničia

Námestie Osloboditeľov 81 (priestory Mestskej polície)

071 01 Michalovce

osl@msumi.sk

POMOC obetiam obchodovania

Pomoc obetiam obchodovania s ľuďmi na Slovensku zabezpečuje Program podpory a ochrany obetí obchodovania s ľuďmi, ktorý je realizovaný na základe spolupráce Ministerstva vnútra Slovenskej republiky a partnerských mimovládnych organizácií (Slovenská katolícka charita) a medzinárodnej organizácie (IOM). Tento program identifikovaným obetiam umožňuje:

- Bezpečný návrat na Slovensko do miesta bydliska alebo iného bezpečného ubytovania
- Vybavenie cestovných dokladov, víz a cestovného lístka na cestu domov
- Zdravotnú a psychologickú starostlivosť
- Sociálnu pomoc a poradenstvo
- Právne poradenstvo
- Sprostredkovanie rekvalifikačných kurzov
- Pomoc pri hľadaní zamestnania

Aby som sa nestal/-a obeťou...

Na rekapituláciu získaných vedomostí a ich praktické využitie odporúčame aktivitu, v ktorej žiaci dostanú každý dva lepiace papieriky rôznej farby. Na jeden napíšu pokračovanie vety: „Aby som sa nestal obeťou,...“ a na druhý „Ak sa stanem obeťou,...“ Obe vety doplnia podľa získaných informácií a postupne prečítajú ako vety doplnili. Tie môžu následne nalepiť na tabuľu, kde by mal s našou pomocou vzniknúť súbor praktických rád, ktoré si ľahšie zapamätajú.

/ČO MÔŽEŠ ROBIŤ PROTI OBCHODOVANIU S ĽUĎMI TY?

www

Na www.obchodsludmi.sk nájdeš viac o problematike obchodovania s ľuďmi ako aj skutočné príbehy obetí a zaujímavé videá.

ZISTI VIAC

Na náš Facebook **STOP obchodovaniu s ľuďmi** neustále pridávame nové informácie, ktoré môžeš šíriť ďalej.

Vieš s určitosťou povedať, či produkty, ktoré denne používaš, neboli vyrobené použitím otrockej práce niekoho, hoci na druhom konci sveta? Zamysli sa nad tým a skús zistiť o pôvode potravín či iných svojich kupovaných vecí viac.

Daj nám „LIKE“ a rozširuj ďalej povedomie o fenoméne obchodovania s ľuďmi; týmto spôsobom aj ty môžeš niekoho uchrániť pred zneužitím.

Vnímaj čo sa okolo teba deje, lebo nikdy nevieš, kedy môže byť tvoja rada druhým nápomocná. Podozrivé praktiky oznám na linku pomoci **0800 800 818**.

ZDIEĽAJ

Fakty, videá a novinky môžeš zdieľať s priateľmi, rodinou a známymi. Film Dve malé dievčatá (v slovenskej a rómskej verzii) ako aj mnohé ďalšie sa dajú pozrieť na našej webstránke alebo na YouTube.

Vypočuj a pozri si videoklip piesne, ktorá bola vytvorená v rámci prevencie obchodovania s kapelou Gipsy Čáve pod názvom „Dávaj si pozor bráško!“

Ak nám napíšeš na stoptrafficking@charita.sk, pošleme ti DVD s filmami o obchodovaní s ľuďmi, ktoré si môžeš pustiť v kruhu svojich známych alebo zorganizovať akciu pre väčší okruh ľudí. Vieme poskytnúť tiež materiály, ktoré ti pomôžu pripraviť a spropagovať event.

ZAPOJ SA

Dá sa zapojiť aj aktívne do boja proti obchodovaniu s ľuďmi a to zorganizovaním vlastného filmového podujatia na jeho prevenciu.

Manuál k premietaniu je možné stiahnuť aj z našej webstránky: www.obchodsludmi.sk/festival (záložka „Môj filmový event“).

Aj študenti a mladí ľudia môžu významne prispieť k odstráneniu novodobého otroctva. Preto je dobré ich k väčšej angažovanosti motivovať. Prvým krokom je uvedenie si problému a keď už raz človek vie, o čo ide, môže informácie posúvať mnohým ďalším, ktorí ich zase podajú ďalej. Človek najlepšie absorbuje informácie, ktoré sa ho bezprostredne týkajú, preto účinným úvodom k téme je opýtať sa, či sa nás v súčasnosti otroctvo resp. obchodovanie s ľuďmi nejakým spôsobom týka. Spoločne môžeme hľadať a postupne pri bližšom oboznámení sa s témou aj vymenovať v akých formách, produktoch či

službách sa s ním denne potenciálne stretávame. Ak mladí získajú potrebné informácie a vezmú si problém za svoj, môžu začať konať osvetu vo svojom okolí, ktorá je omnoho efektívnejšia ako veľké kampane či rozsiahle publikácie popisujúce problematiku. Vo väčšom merítke môžu v budúcnosti začať ovplyvňovať zákonodarcov a vlády na domácej ako aj medzinárodnej úrovni, pôsobiť v medzinárodných organizáciách, médiách či na rozhodujúcich postoch v štátnom alebo súkromnom sektore. Na každom jednom hlase záleží, ak chceme formovať spravodlivú a od otroctva oslobodenú spoločnosť.

SPOLU PROTI OBCHODOVANIU S ĽUĎMI

Pod týmto názvom SKCH zorganizovala tri ročníky filmového festivalu na danú tému. Akcia v Bratislave (2014), Košiciach (2015) a Banskej Bystrici (2016) sa stretla s pozitívnym ohlasom. Premietnuté filmy sú ďalej k dispozícii a ďalšie pribúdajú.

Foto: Tomáš Horváth

PRÍLOHA – ĎALŠIE HRY A AKTIVITY

1. „TELO AKO TOVAR“ (OD 10 ROKOV) Brainstorming.

CIEĽ: Oboznámenie sa s problematikou Obchodovania s ľuďmi.

A) Učiteľ napíše na tabuľu: „Telo ako tovar“ a položí žiakom otázku: Čo vám napadá v súvislosti s týmto vyhlásením?

Napr. niečo čo si môžeš kúpiť / niečo čo môžeš použiť a zahodiť / niečo čo ti patrí / telo sa stáva vecou, o ktorej rozhoduje niekto iný / niekto si kúpi človeka, ktorý mu potom musí slúžiť.

B) Rozvíjame tému. V akých prípadoch dochádza k takejto kúpe?

Žiaci hádajú a pomenúvajú jednotlivé **formy** obchodovania s ľuďmi

Pozri „Formy obchodovania s ľuďmi“ (s. 22)

C) Prečo dnes také niečo existuje?

Tento negatívny jav spoločnosti sa ako skrytý zločin veľmi ťažko odhaľuje a tým sa rozmáha. Vysvetlíme **faktory** hrajúce v prospech obchodovania s ľuďmi.

Pozri „Úvod“ a „Fakty o obchodovaní s ľuďmi“ (s. 2, 7)

Z hľadiska obchodníkov hrajú najväčšiu rolu **peniaze**. V globálnom svete je to jeden z najväčších zdrojov príjmu organizovaného zločinu.

Pozri „Aké faktory prispievajú k existencii tohto zločinu?“ (s. 20)

D) Prečo to nie je správne?

Porušovanie ľudských práv - poníženie človeka na tovar alebo ako sa niekedy hovorí „biele mäso“ je **zločin proti slobode a ľudskej dôstojnosti**. V širšom zmysle je to negatívny jav spoločnosti, ktorý má dopad etický aj ekonomický. V užšom zmysle jeho následky na obetiach sú zničujúce.

Pozri „Kto sú obeť obchodovania s ľuďmi“ (s. 14) a aktivitu 6C

2. „ČO? – AKO? – NAČO?“ (OD 12 ROKOV) Spoločná aktivita.

CIEĽ: Rozlíšiť a pochopiť tri základné prvky mechanizmu obchodovania s ľuďmi, ako sú definované v Palermskom protokole.

Pozri „Čo je to obchodovanie s ľuďmi“ (s. 4)

Pripravte tabuľku s tromi stĺpcami, vyberte niektorý z príbehov v príručke, prečítajte ho a pýtajte sa žiakov na tri doleuvedené základné otázky. Podľa času môžete prečítať aj viacero príbehov za sebou a do tabuľky dopĺňať ďalšie políčka. Na tento účel môžete použiť aj animovaný film „Dve malé dievčatá“.

ČO urobil náborár, aby presvedčil alebo zlákal obeť, aby s ním odcestovala do zahraničia? (konanie)

Pozri „Kto sú obchodníci s ľuďmi a ako pracujú“ (s. 16)

AKO obchodník jednal, aké prostriedky využil, aby obeť kontroloval a zlomil? (prostriedky)

NAČO alebo na aký účel bola obeť obchodovaná/predaná? (účel)

Pozri „Aké sú formy obchodovania s ľuďmi“ (s. 22)

ČO? KONANIE	Ako? PROSTRIEDKY	Načo? ÚČEL
predstieranie vzťahu	vyhrážky	prostitúcia
komplimenty	obmedzenie osobnej slobody	nútená práca
sľubovanie spoločnej budúcnosti	znásilnenie	nútená kriminalita
peňažné a vecné dary	odopieranie jedla	domáce otroctvo

3. KVÍZ „ÁNO – NIE“ (OD 12 ROKOV) Kvíz a diskusia.

CIEĽ: Pochopiť nebezpečenstvo a dôsledky obchodovania s ľuďmi a uvedomiť si faktory, ktoré robia ľudí zraniteľnejšími voči vykorisťovaniu.

A) Prečítame nasledujúce výroky. Chlapci a dievčatá sa rozhodujú, či s výrokom súhlasia alebo nie. Pri čítaní nechávame pauzu, aby mal každý čas na rozmyslenie. Môžeme doplniť aj ďalšie.

1. Ľudia, ktorí sú zatiahnutí do obchodovania s ľuďmi, majú možnosť veľmi ľahko utiecť. **nie**
2. Obchodované osoby veľmi dobre vedia, do čoho idú. **nie**
3. Ľudia, s ktorými je obchodované sú nemorálni, pretože sa stávajú prostitútkami či prostitútmi. **nie**
4. Ľudia, ktorí boli obchodovaní si zaslúžia pomoc. **áno**
5. Ľudia, s ktorými sa obchodovalo/obchoduje sú hlúpi, pretože sa „spolčili“ s pasákom. **nie**
6. Ľudia sa stávajú obchodovanými, pretože potrebujú peniaze a nevedia o inej možnosti, ako ich získať. **áno**
7. Ľudia, ktorí boli obchodovaní si spečatili svoj osud a nedá sa pre nich nič urobiť. Vláda/krajina by len márnila peniaze, ak by im chcela pomôcť. **nie**
8. Mnohé dievčatá veľmi ľahko uveria niekomu, kto sa im páči a hovorí im, ako veľmi ich ľúbi a sľubuje im dobrú prácu v zahraničí. **áno**
9. Ľudia, ktorí sa stali obchodovanými sú nevinní. Vinnými zo spáchania zločinu sú obchodníci. **áno**
10. Myslím, že mne by sa nemohlo stať, aby som sa stal/a obchodovanou osobou. **áno/nie**

B) Diskusia o postojoch chlapcov a dievčat k jednotlivým výrokom.

C) Aktivitu môžeme použiť opakovane po bližšom oboznámení sa s témou a vyhodnotíme, či sa u žiakov chápanie problematiky zmenilo.

4. „VIEM, ČO NOSÍM?“ (OD 10 ROKOV) Interaktívna hra a voľná diskusia.

CIEĽ: Oboznámiť žiakov o tom, že v súčasnosti môžeme i my prispieť k zlepšeniu pracovných podmienok mnohých ľudí vo svete a k ich spravodlivejšiemu odmeňovaniu. Stačí sa pri nakupovaní zamyslieť nad tým, odkiaľ a za akých podmienok výrobok vznikol.

Pozri „Ako súvisí otroctvo s tým, čo si kupujem?“ (s. 24)

Priebeh: Vyzveme žiakov, aby sa postavili k svojim laviciam a kladieme im otázky, na ktoré odpovedajú svojou aktivitou. Napr.:

Áno = žiak si sadne na lavicu (keď nastane tento prípad, žiaka vyzveme svoju odpoveď upresniť)

Nie = žiak zostane stáť pri lavici

1.) Vieš, odkiaľ pochádzajú veci, čo máš oblečené? (z akého obchodu, z akej krajiny)

2.) Vieš, čo je to Fair trade?

Pozri „Ako môžu naše nákupné rozhodnutia prispieť k dôstojnej práci?“ (s. 27)

3.) Second handy – vieš, čo sa v nich predáva?

Pozri „Ako môžu naše nákupné rozhodnutia prispieť k dôstojnej práci?“ (s. 27)

4.) Dávaš prednosť slovenským pred zahraničnými výrobkami? Prečo?

Po tejto aktivite môžeme rozvinúť so staršími žiakmi voľnú diskusiu o zodpovednom nakupovaní a jeho možnostiach v našom živote. Diskusiu môžeme podporiť ďalšími otázkami, napr.: Čo si myslíte o nakupovaní v secondhandoch? Kto sú lokálni výrobcovia a ako ich môžeme podporovať?

5. „LÚBI MA, NELÚBI MA“ (OD 10 ROKOV A OD 14 ROKOV) Práca v skupine a diskusia.

CIEĽ: Aktivita má žiakom pomôcť zadefinovať princípy zdravého vzťahu a tak eliminovať riziká potenciálneho podvodu za účelom obchodovania.

Hárok s políčkami, ktoré obsahujú rôzne vyhlásenia, môžete skopírovať a rozstrihať. Žiaci pracujú v skupinách, každá dostane jednu sadu vyhlásení.

OD 10 ROKOV. Žiakov rozdeľte do skupín po troch – štyroch. Požiadajte ich, aby lístky rozdelili do dvoch skupín. „Lúbi ma“ alebo „Nelúbi ma“. Odporúčaný čas na triedenie je 5 minút. Prechádzajte po triede a rozprávajte so žiakmi o dôvodoch ich rozhodnutia pre jednu alebo druhú skupinu. Na konci spoločne vyhodnoťte a diskutujte o atribútoch zdravého a nezdravého vzťahu. Môžete klásť doplňujúce otázky na uistenie, či deti pochopili, čo je vo vzťahu podstatné. Napr.: Zostali by ste v takom vzťahu, kde sa prejavujú niektoré zo správania, čo ste zaradili do negatívnej skupiny? Prečo sa stáva, že mnohí ľudia v takých vzťahoch zotrvávajú? Nechajte priestor na prípadné otázky.

OD 14 ROKOV. Žiakov rozdeľte do skupín po troch – piatich. Nechajte ich diskutovať a zostaviť zoznam 10 spôsobov správania, ktoré by sa im najviac páčili na partnerovi. Následne alebo paralelne môžete dať inej skupine zostaviť rebríček správania od tých najmenej negatívnych, ktoré môžu signalizovať len „ťažkú povahu“ až po tie najhoršie, ktoré už signalizujú priamu snahu o kontrolu a manipuláciu s človekom. Po 10 minútach vyzvite zástupcov skupín podeliť sa o svoj výber a priblížiť, prečo vybrali tieto výroky a ako by ich zdôvodnili.

Alternatívou je nechať tých, ktorí už priateľa/priateľku majú, zostaviť zoznam jeho/jej reálnych vlastností a diskutovať, čo z daných spôsobov správania je pre nich dôležité a čo sa im naopak nepáči.

Dáva mi pocit istoty	Zaobchádza so mnou seberovne
Je mi s ním príjemne	Rešpektuje moju rodinu
Počúva ma	Berie ma takú ako som
Váži si môj názor	Snaží sa ma ovládať
Podporuje ma v tom, čo chcem robiť	Je násilnícky
Je ku mne úprimný	Rýchlo stráca trpezlivosť
Snaží sa chápať ako sa cítim	Stále ma z niečoho obviňuje
Je rád, že mám svojich kamarátov	Má sexuálne požiadavky
Vie ma rozosmiať	Obmedzuje môj kontakt s priateľmi a rodinou
Dôveruje mi	Rozhoduje o všetkom
Robí mi hanbu pred ostatnými	Bije ma
Lahko ma rozplače	Stále ma kontroluje
Berie mi peniaze a iné veci	Vyhráža sa, že odíde ak neurobím, čo chce
Podpichuje, šikanuje a zhadzuje ma	Opovrhuje mnou
Kritizuje a slovne ma napáda	Zahŕňa ma darčekom za protislužbu

6. SKUTOČNÝ PRÍBEH (OD 14 ROKOV) Vedená diskusia.

CIEĽ: Študenti lepšie pochopia podstatu obchodovania s ľuďmi a jeho dopad na osobnosť človeka.

Prečítame príbeh o Danke a vyzveme žiakov, aby sa vžili do Dankinej situácie.

Danka

Volám sa Danka a mám 18 rokov. Žijem s mamou, nevlastným otcom a mladšou sestrou na dedine. Môj otec zomrel, keď som mala 6 rokov a o dva roky neskôr sa mama znova vydala. Môj nevlastný otec je nezamestnaný, veľa pije a vôbec sa o mňa nezáujemá.

Keď som mala 17, priateľ mojej kamarátky ma zoznámil s jeho bratrancom. Mal 22 rokov, volal sa Milan a bol z inej dediny. Začali sme sa stretávať a po krátkom čase sme sa do seba bláznivo zalúbili. Bol veľmi pozorný, bral ma na výlety a do reštaurácií na večeru. K narodeninám mi kúpil nový mobil. Po pár mesiacoch mi navrhol, aby sme spolu odišli do zahraničia, kde má známych a tí nám pomôžu nájsť si dobrú prácu. Hovoril mi, že si dobre zarobíme, budeme cestovať a keď sa vrátíme späť na Slovensko, zoberieme sa. Chcel, aby som povedala rodičom, že len ideme navštíviť známych na pár dní. Ak sa nám podarí nájsť si prácu, zo zahraničia im oznámime, že sme sa tam rozhodli nejaký čas žiť. Na začiatku som nechcela odísť kvôli mame a sestre, aj preto, že som nevedela žiadny cudzí jazyk, ale Milan naliehal a ja som mu nemala prečo neveriť. Napokon moja rodina na tom nebola finančne najlepšie, tak som im týmto spôsobom mohla aspoň trochu pomôcť. Rozhodla som sa ísť s ním.

Do Talianska sme pricestovali v noci a môj život sa odvtedy zmenil navždy. Milan ma zamkol v hoteľovej izbe a povedal mi, že sa odtiaľ nedostanem. Už som ho nikdy viac nevidela. Asi okolo 2:30 prišli traja muži a začali ma biť. Všetci traja ma znásilnili.

Jeden z nich mi povedal, že Milan ma predal a že od tej chvíle patríť jemu. Potom mi povedal, že budem robiť prostitútku. Odmietla som, no on sa mi vyhrážal, že ak nebudem robiť, čo mi prikáže, zabije ma. Neskôr ma predal ďalšiemu obchodníkovi, ktorý sa ku mne správal ešte horšie. Ješť mi dával raz za deň. Celý čas som bola zamknutá v izbe. Raz ma zbil tak veľmi, že som dva dni nevidela na jedno oko. Povedal mi, že za mňa zaplatil a tak musím pracovať, aby sa mu jeho peniaze vrátili. Neustále opakoval, že vie, kde býva moja rodina a ak nebudem robiť to čo mi povie, tak znásilní moju sestru a zabije moju mamu. Bola som sama a strašne som sa bála. Jedno ďalšie dievča ma zaučilo a začala som pracovať ako prostitútku. Nemohla som uveriť, že som to ja, ktorá robí tieto veci. Na začiatku som chcela utiecť, ale vedela som, že môj pasák má pod kontrolou všetky ulice v lokalite. Dokonca bol spojený aj s políciou. Všetky peniaze som mu musela odovzdávať. Keď som nezarobila dosť, surovo ma zbil a nedal mi nič ješť. Niekedy som mala za noc aj 20 klientov.

O tri týždne neskôr ma zatkli a odovzdali organizácii, ktorá mi pomohla dostať sa späť na Slovensko. Až po návrate som si uvedomila, čo sa mi vlastne stalo. Milan nebol bratranec kamarátkinho frajera. Oklamal ma a podviedol. Niekedy som preklínala i samu seba za to, čo sa mi stalo. Ešte stále mám nočné mory a je mi zle, keď si na to pomyslím. Snažím sa vrátiť späť do života, ale neviem či sa mi to niekedy podarí.

A) Pýtame sa žiakov na dôvody, prečo Danka nenechala prostitúciu a nevrátila sa domov. Aké môžu byť ďalšie príčiny, prečo sa obchodovaný človek nemôže alebo nechce vrátiť domov? Dôvody zapisujeme na tabuľu.

- Obeť neovláda miestny jazyk t.j. nedokáže požiadať o pomoc.
- Nepozná krajinu, oblasť, kde ju držia, aby vedela kadiaľ utiecť.
- Nemá doklady ani peniaze, pretože jej ich zobral obchodník alebo pasák.
- Dvere od bytu alebo domu, kde sa nachádza, sú stále zamknuté a kľúče majú páchatelia.
- Keďže nedostáva najesť, je hladná a vyčerpaná, nemá silu na útek.
- Je závislá na drogách, ktoré jej zabezpečuje pasák.
- Miestnou políciou je vnímaná ako kriminálnička.
- Má strach z deportácie, že ju po návrate znova nájdu a predajú.
- Neistota budúcnosti, ak nemá vzdelanie a ani žiadne pracovné skúsenosti.
- Obeť sa bojí, že ju väznotelia pri úteku chytia. Má strach, že ju budú mučiť alebo ju zabijú. Sú prípady, kedy boli dievčatá usmrtené, pretože nechceli vykonávať prostitúciu.
- Má tiež strach, že ublížia jej rodine. Páchatelia ju zastrašujú a vyhrážajú sa jej, že ak sa pokúsi utiecť, nájdu si ju aj jej rodinu, zvyčajne aj vedia, kde býva.
- Môže mať vzťah k pasákovi, aj napriek zneužívaniu k nemu niečo cíti, prípadne s ním čaká dieťa. Páchatel ju zlomil natoľko, že sa mu cíti byť zaviazaná a dlžná peniaze, ktorú za ňu zaplatil.
- Ak sa jej podarí utiecť, obáva sa ako ju prijme rodina, hanbí sa. Uvedomuje si, že jej rodina by ju nemusela prijať, pretože bola prostitútkou.
- Vie, že páchatel alebo jeho spojenci mohli podplatiť políciu, a ak by žiadala o pomoc, mohli by ju vrátiť naspäť.

B) Aké pocity by ste mali na Dankinom mieste? Necháme chlapcom a dievčatám chvíľu na rozmyslenie a urobíme s nimi zoznam všetkých možných pocitov, ktoré zapíšeme na tabuľu. Vysvetlíme, že toto sú typické pocity obchodovanej osoby.

- Strach o svoj život a o životy blízkych.
- Hanba z toho, čo sa jej stalo. Ženy bývajú nútené k nechránenému sexu a môžu mať pohlavne prenosné choroby.
- Sebaobviňovanie, pocity viny, že sama si za to môže.
- Hnev na seba, že sa nechala oklamať, na obchodníka, že si ju vybral, na členov rodiny, že to dopustili.
- Nízke sebavedomie, až sebanenávisť.
- Zúfalstvo, bezradnosť, bezmocnosť v tom, že svoju situáciu nedokáže zmeniť.
- Bezbrannosť. Nemá silu ani prostriedky na svoju obranu.
- Opustenosť a izolácia.
- Stres a pocity úzkosti.
- Vyčerpanie, smútok, sebaľútosť.
- Samovražedné myšlienky.

C) Vysvetlíme následky, keď sa Danka vrátila domov do svojej krajiny, ešte dlho potom mala osobné problémy. Žiaci diskutujú o možných problémoch a zapisujú ich na tabuľu:

- Dlhotrvalé nízke sebavedomie a negatívne vnímanie seba samej.
- Nedostatok sebadôvery, neschopnosť nájsť si prácu.
- Problémy vo vzťahoch – nedostatok dôvery k iným ľuďom, neschopnosť milovať.
- Problémy z neliečených pohlavne prenosných ochorení.
- Drogová závislosť – obchodovaným osobám sú často dlhodobo podávané drogy (pod vplyvom drog vyvíjajú menší odpor), pričom prisun drog im zaobstaráva samotný obchodník a naďalej zvyšuje finančný dlh obchodovaných osôb.
- Široká spleť psychických a citových problémov.
- Dlhodobá, niekedy celoživotná trauma.

7. „PÔJDEŠ SO MNOU?“ (OD 14 ROKOV) Rolová hra.

CIEĽ: Zážitkovou formou spoznať metódy náborárov; zažiť, aké jednoduché je stať sa obeťou obchodovania; prežiť pocity človeka, ktorému hrozí, že sa stane obeťou. Zároveň je dôležité uvedomiť si svoje vlastné zraniteľné miesta.

Hra spočíva v pridelení jednotlivých rolí. Šesť žiakov dostane popis mladej osoby, ktorá je rôznym spôsobom zraniteľná a môže sa stať obeťou obchodovania. Dvaja žiaci dostanú rolu obchodníka a náborára. Títo majú možnosť vopred nahliadnuť do karty potenciálnej obete, aby vymysleli stratégiu ako ju presvedčiť, aby išla s nimi.

PRIEBEH: V každej hre musí byť zastúpený jeden páchatel' (obchodník/náborár) a jedna obeť. Dvojica žiakov prečíta nahlas svoje karty a začne improvizovaný rozhovor, v ktorom obchodník (náborár) presviedča potenciálnu obeť, aby prijala jeho ponuku na prácu a súhlasila s vycestovaním. Učiteľ môže poradiť žiakom stratégiu pomocou kap. „Kto sú obchodníci s ľuďmi a ako pracujú“ (s. 16) a podľa vlastného uváženia môže poodhaliť zraniteľné miesto obete (pozri nižšie).

Hra sa ukončí, keď si dvojica už nemá čo povedať alebo keď je potenciálna obeť ochotná vycestovať za prácou.

A) Ostatní počúvajú a na konci komentujú. Pomôcť im môžeme nasledujúcimi otázkami:

Ako by ste sa zachovali v danej situácii vy? Bolo na rozhovore niečo neobvyklé? Myslíte, že vám by sa to stať nemohlo? Kto je podľa vás v najväčšom ohrození, že sa stane obeťou obchodovania s ľuďmi? Ako sa môžete poistiť proti prípadnému podvodu?

Pozri „Na čo si treba dať pozor pred vycestovaním“ (s. 34)

B) Taktiež môžeme rozvinúť zážitkový charakter hry (podľa toho ako žiaci spolupracujú) a klásť ďalšie otázky žiakom hrajúcim potenciálnu obeť, napr.: Aké si mal pocity? Bolo ti niečo podozrivé? rečo si nevedel ponuku odmietnuť? Nezдалo sa ti, že by mohlo ísť o pascu?

C) Žiaci môžu odkrývať ďalšie stratégie obchodníkov: Skúste sa vžiť do obchodníka a uviesť spôsoby, aké by ste použili na to, aby ste dostali 15-ročné dievča z dediny pod svoju kontrolu a zatiahli ju do obchodu s ľuďmi.

D) Poslednou výzvou pre žiakov je, aby si uvedomili svoje zraniteľné miesto: Ak by obchodník prišiel k tebe, čo by mal povedať, aby ťa presvedčil, aby si išiel/išla s ním?

Zraniteľné miesta obetí v rolovej hre (poznámka pre učiteľa):

DIEVČA 1: Nedostatok sebaúcty medzi dievčatami a nedostatočná hmotná zábezpeka.

DIEVČA 2: Snaha o nezávislosť, dokázanie rodičom, že sa o seba vie postarať sama. Verí, že si dobre zarobí v zahraničí.

SLOBODNÁ MATKA: Jej slabinou je zlá finančná situácia a záväzok živiť malé dieťa, preto ju láka zaujímavá finančná odmena.

MODELKA: Čaká na príležitosť preraziť do sveta, moment, kedy konečne niekto ocení jej krásu.

HOSTESKA 1, 2: Dievčatá sa spoliehajú na agentúru, s ktorou majú dobrú skúsenosť. Láka ich zahraničie a vidina zárobku.

OBCHODNÍK. Si obchodník pracujúci pre veľkú kriminálnu sieť. Využi všetky spôsoby, ako by si mohol dostať vyhladnutú obeť pod svoju kontrolu a zatiahnuť ju do obchodu s ľuďmi. Pomôže ti v tom, ak objavíš jej zraniteľné miesto.

NÁBORÁR. Jeden známy tvojho známeho potrebuje mladé ženy na prácu v nočnom klube vo Viedni. Netajil, že ide o prostitúciu. Poprosil ťa o pomoc pri náboře – sľubuje 100 eur za každú, ktorá sa rozhodne vycestovať. Pripadá ti to trochu hlúpe nahovárať ženy na TO, ale potrebuješ peniaze...

obeť

DIEVČA 1. Vyrastáš v malej dedinke a riadne chodíš do školy. Všetky tvoje kamarátky majú frajerov, iba ty nie. Začínaš sa obávať, že o teba nikto nemá záujem a že sa ti ostatné dievčatá vysmievať. Tiež ťa trápi, že si nemôžeš dovoliť kúpiť nové moderné šaty, ktoré veľmi chceš. Na ulici ťa osloví dobre vyzerajúci mladý muž.

obeť

DIEVČA 2. Práve si skončila obchodnú učňovku, špecializácia železiarsky tovar. Bývaš s rodičmi, ktorí očakávajú, že budeš niekde v ich okolí predávať v nejakom obchode. Akoby nechápali dnešný svet, stále ti pripomínajú, že ťa musia živiť. Chceš sa za každú cenu osamostatniť. Rada by si vycestovala do zahraničia – počula si, že napr. v Nemecku sa dá dobre zarobiť. V podstate ti je jedno, aká to bude práca. Sused ti odporučil známeho, ktorý má nejaké kontakty, stretávaš sa s ním v kaviarni.

obeť

SLOBODNÁ MATKA. si slobodná matka päťročného chlapčeka, vyučená krajčírka. Si nezamestnaná, lebo textilnú továreň zavreli a nikto nechce zamestnať slobodnú matku. Skúšala si pracovať doma, ale s malým sa to nedá, navyše máš len garsónku, takže vlastne nemáš ani kde zákazníkom vyskúšať šaty. A v poslednom čase akoby si ľudia už ani nechceli dať nič šiť, za pár eur si kupujú oblečenie v supermarketoch. Otec dieťaťa zmizol kdesi v zahraničí. Chcela by si tam na nejaký čas tiež vyraziť, aby si sa finančne postavila na nohy, ale počula si už o obchodovaní s ľuďmi a máš strach... Na úrade práce študuješ ponuky a niekto sa ti prihoví.

obeť

MODELKA. Máš 18 rokov a bývaš v malom meste. Je tam hrozná nuda. Chcela by si sa stať modelkou. Chodíš na kastingy, ale stále sa dozvedáš, že si primalá alebo príliš stará. Hlúposti. Ty aj tak dosiahneš to, čo chceš! Veď predsa v novinách toho toľko píšú o dievčatách z vidieka, ktoré spravili kariéru. Jednoducho sa treba objaviť na správnom mieste a v správnom čase. A potom to už pôjde samo. Práve ti volá kamarát.

obeť

HOSTESKA 1. Ste dve študentky, ktoré už dávnejšie pracujú pre agentúru, ktorá sprostredkováva hostesky na konferencie, semináre, výstavy a pod. Teraz vám šéfka ponúkla prácu v Taliansku na diskotéke. Vyzerá to byť naozaj dobrý kšeft. Máte sa ozvať jej známemu, ktorý sa o vás v Taliansku postará. Tešíš sa pri predstave krásnych prázdnin.

obeť

HOSTESKA 2. Ste dve študentky, ktoré už dávnejšie pracujú pre agentúru, ktorá sprostredkováva hostesky na konferencie, semináre, výstavy a pod. Teraz vám šéfka ponúkla prácu v Taliansku na diskotéke. Vyzerá to byť naozaj dobrý kšeft. Máte sa ozvať jej známemu, ktorý sa o vás v Taliansku postará. Niečo sa ti na tej ponuke nezdá. Máš obavy a strach.

PRÍLOHA – UKÁŽKA MODELOVEJ HODINY

1. Vytvoríme neformálnu uvoľnenú atmosféru, ktorou chceme pripraviť žiakov na diskusiu o téme. Žiakom položíme otázku, či už niekedy počuli o **obchodovaní s ľuďmi** a pozveme ich, aby sa podľa svojich odpovedí rozdelili do štyroch rohov miestnosti:

- áno, viem čo je obchodovanie s ľuďmi,
- áno, počul som, ale netuším, čo to je,
- nie, nepočul som o tejto problematike,
- nezaujíma ma to.

Alternatívou je použiť na úvod aktivitu č. 1 „*Telo ako tovar*“.

- Po úvodnej aktivite so žiakmi pokračujeme v téme podaním základných informácií z kap. „*Čo je to obchodovanie s ľuďmi?*“ (s. 4)
- Pustíme 3-minútový animovaný film **Dve malé dievčatá** (DVD, YouTube alebo www.obchodsludmi.sk/dvemaledievcata) a pýtame sa žiakov, o akú formu obchodovania v príbehu ide. Môžeme použiť doplnujúce otázky z aktivity č. 2 „*Čo? – Ako? – Načo?*“.
- Cez vybrané osobné príbehy predstavíme ďalšie „*Formy obchodovania*“ (s. 22).
- Žiakov bude zaujímať: „*Kto sú obeť obchodovania*“ (s. 14) a „*Kto sú obchodníci s ľuďmi a ako pracujú*“ (s. 16). Oživiť túto tému môžeme prevenčnou aktivitou č. 5 „*Lúbi ma, neľúbi ma*“. Cez aktívne premýšľanie má táto hra pomôcť spoznať a uvedomiť si atribúty zdravého vzťahu.
- V krátkosti priblížime ako sa novodobé otroctvo dotýka Slovenska (s. 10). V globálnom zmysle môžeme žiakov aktivizovať hrou č. 4 „*Viem, čo nosím?*“.
- Žiaci by už v tejto časti hodiny mali mať dosť informácií o téme obchodovania, preto ich prostredníctvom brainstormingu vyzveme, aby povedali svoj názor a tipy, ktoré „*Faktory prispievajú k existencii zločinu OSL*“ (s. 20). Odpovede zapisujeme na tabuľu.
- Žiakov starších ročníkov môžeme zapojiť do aktivít č. 6 „*Skutočný príbeh*“ alebo rolovej hry č. 7 „*Pôjdeš so mnou?*“.
- Cez aktivitu s inzerátom žiakom sprostredkujeme dôležité informácie „*Na čo si treba dať pozor pred vycestovaním do zahraničia*“ (s. 34).
- Na záver hodiny ponúkame žiakom možnosti „*Čo môžeš robiť proti obchodovaniu s ľuďmi ty?*“ (s. 40s) t.j. ako možno aj na prvý pohľad maličkými aktivitami prispieť k znižovaniu počtu obetí obchodovania s ľuďmi.

Pripravili
Anna Bartošová, Jana Urbanová

Schválili
Andrea Bezáková, Radovan Gumulák

Zdroje
www.twolittlegirls.org,
www.antislavery.org, www.polarisproject.org,
www.clovekvohrozeni.sk/sk/metodicke-prirucky,
www.stopthetraffik.org, www.unchosen.org.uk,
www.fairtrade-cesko-slovensko.sk, www.slaveryfootprint.org,
www.ilo.org, www.globallslaveryindex.org, www.minv.sk,
www.aagw.org, www.clovekvtisni.sk,
www.ungift.org, fra.europa.eu,
www.state.gov/reports/2019-trafficking-in-persons-report/

Grafická úprava
Martin Malina

Foto
www.twolittlegirls.org

© Slovenská katolícka charita 2020

